

Polen vs. de Verenigde Staten

Vergelijking van onderzoeken naar alcoholgebruik onder jongeren

Auteur: A. Berezowska

1ste begeleider: Dr. H. Boer

2de begeleider: Dr. J.M. Gutteling

Universiteit Twente

Enschede, 2008

Inhoud

Samenvatting

1.	Inleiding	1
2.	Methoden	3
2.1.	Zoeken van literatuur	3
2.2.	Selectie van de tien gebruikte artikelen	4
3.	Resultaten	5
3.1.	Resultaten Polen	5
3.1.1.	Thema's	5
3.1.1.1.	Biologische oorzaken	5
3.1.1.2.	Psychologische oorzaken	7
3.1.1.3.	Sociale oorzaken	9
3.1.2.	Methoden	11
3.1.3.	Kwaliteit	12
3.2.	Resultaten Verenigde Staten	14
3.2.1.	Thema's	14
3.2.1.1.	Biologische oorzaken	14
3.2.1.2.	Psychologische oorzaken	15
3.2.1.3.	Sociale oorzaken	18
3.2.2.	Methoden	20
3.2.3.	Kwaliteit	21
4.	Conclusie en discussie	25
4.1.	Conclusie Polen	25
4.2.	Conclusie Verenigde Staten	27
4.3.	Algemene conclusie en discussie	30
5.	Referentielijst	36
5.1.	Geciteerde referenties	36
5.2.	Gerelateerde referenties	37

Bijlagen

Samenvatting

Doel: Nagaan wat Polen en de Verenigde Staten van elkaar kunnen leren wat betreft onderzoek naar de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren.

Methode: Voor zowel Polen als de Verenigde Staten zijn er 22 artikelen gevonden, waarvan er per land tien zijn geselecteerd voor verdere analyse. Deze tien studies werden beoordeeld op onderzochte thema's, gebruikte methoden en onderzoekskwaliteit.

Resultaten: Beide landen verrichtten met name onderzoek naar twee thema's en gebruikten voornamelijk cross-sectionele vragenlijsten die werden geanalyseerd door middel van inferentiële statistiek. In tegenstelling tot Polen baseerden de Verenigde Staten hun onderzoek vaker op theorieën en modellen, gebruikten behalve middelbare school leerlingen ook studenten als proefpersonen en hadden iets meer originele studies.

Conclusie: Op gebied van onderzochte factoren konden beide landen van elkaar leren. Wat betreft onderzoekskwaliteit hadden de Verenigde Staten een streepje voor. Qua onderzoeksmethoden kenden zowel Polen als de Verenigde Staten behoorlijk wat tekortkomingen.

Sleutelwoorden: Jongeren; Alcoholgebruik; Onderzoek; Vergelijking

Abstract

Objective: Examine what Poland and the United States can learn from each other regarding research on the causes of alcohol use among adolescents.

Method: For as well Poland as the United States 22 articles were found from which ten per country were selected for further analyses. These ten studies were evaluated on explored themes, used methods and research quality.

Results: Both countries mainly performed research on two themes and in generally used cross sectional questionnaires which were analyzed by means of inferential statistics. Unlike Poland the United States based their research more often on theories and models, except high school students also used college students as experimental subjects and had a bit more authentic research.

Conclusion: In the field of researched factors both countries could learn from each other. Regarding research quality the United States were privileged. Qua research methods as well Poland as the United States had quite a few imperfections.

Keywords: Adolescents; Alcohol use; Research; Comparison

1. Inleiding

Alcoholgebruik is al van ouds iets kenmerkends voor vele van de huidige samenlevingen. Beschrijvingen van alcoholisme als ziekte zijn terug te voeren naar de eerste helft van de negentiende eeuw en tonen dat volwassenen uit alle sociale klassen hun verlangen naar alcohol niet konden weerstaan (Stec, 2005). Stap voor stap is alcoholgebruik in vele landen uitgegroeid tot een van de belangrijkste sociale en gezondheidsproblemen.

Voorals in Europa wordt er overvloedig alcohol gedronken, wat veel nadelen met zich mee brengt. Zo zorgt de hoge alcoholconsumptie bijvoorbeeld voor een daling van productiviteit en vormt het een grote last voor de gezondheidszorg (Settortobulte, Jensen & Hurrelmann, 2001). Alleen voor Nederland zijn de jaarlijkse kosten die alcoholgebruik met zich meebrengt al 2,58 miljard euro. Hiervan is 1,56 miljoen gerelateerd aan uitkeringen en productiviteitsverlies en 115 miljoen aan gezondheidszorg (KPMG, 2001).

Niet alleen onder volwassenen, maar ook onder jongeren vormt alcoholgebruik een zorgwekkend verschijnsel. Jongeren beginnen namelijk steeds vaker en steeds grotere hoeveelheden alcohol achter elkaar te drinken. Zo vertoonde de helft van de achttien landen die meededen aan het European School Survey Project on Alcohol and Drugs onderzoek in de periode van 1995 tot 1999 een toename van overmatig alcoholgebruik onder vijftienjarige jongeren (Knutsche, Rehm & Gmel, 2004). Settortobulte, Jensen en Hurrelmann zeggen dat tussen 1994 en 1998 het alcoholgebruik van jongeren in Oost Europese landen is toegenomen. Overmatig alcoholgebruik is volgens hen echter in alle Europese landen gestegen. Naast het feit dat jongeren steeds vaker en steeds meer gaan drinken komen ze tegenwoordig ook op steeds jongere leeftijd in aanraking met alcohol. Dit gebeurt onder andere door middel van familieleden en andere volwassenen. Alcohol wordt door vele volwassenen namelijk beschouwd als onderdeel van onze cultuur en is daarom algemeen geaccepteerd. Bijgevolg wordt het drinken van alcohol gezien als iets dat hoort bij de ontwikkeling van de jongeren (Settortobulte, Jensen & Hurrelmann). Zo vormt de jeugd beetje bij beetje een positieve houding jegens drankgebruik die er voor zorgt dat ze zich vaak niet bewust zijn van de gevolgen van alcohol zoals ongelukken, SOA's, zwangerschap en slechte schoolprestaties (Ham & Hope, 2003; Nelson & Wechsler, 2003; Stec). Adolescenten die regelmatig overmatig alcoholgebruik vertonen hebben in vergelijking met jongeren die dit niet doen echter 25 keer meer kans op dit soort consequenties (Ham & Hope).

Omdat alcohol tegenwoordig wordt gezien als het meest gevaarlijke verslavende middel en de basis voor een alcoholverslaving al op vroege leeftijd wordt gelegd (Settortobulte, Jensen & Hurrelmann) is het zeer belangrijk om goede inzichten te hebben in de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. Alleen op basis van goede inzichten in deze oorzaken kunnen namelijk effectieve interventies worden ontworpen om het drankprobleem van de jeugd tegen te gaan.

Verschillende landen verrichten onderzoek naar de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. Al deze onderzoeken hebben een andere kijk op deze oorzaken en leveren dan ook verschillende

inzichten die over het algemeen kunnen worden ingedeeld in drie thema's (White & Jackson, 2004), namelijk:

1. Biologische oorzaken.
2. Psychologische oorzaken.
3. Sociale oorzaken.

Ondanks de verscheidene onderzoeken en inzichten in de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren blijft de jeugd echter steeds meer en meer drinken. Blijkbaar doen we dus iets verkeerd. Maar wat? Worden de verkeerde oorzaken onderzocht? Zijn de gebruikte onderzoeksmethoden onjuist? Of deugt de kwaliteit van de onderzoeken niet? Misschien moeten we ons minder vastklampen aan de opvattingen over alcoholgebruik onder jongeren van onze eigen maatschappij en verder kijken dan onze neus lang is. Wellicht ontdekken we dan nieuwe visies en kunnen we het grote probleem van drankgebruik onder jongeren eindelijk verkleinen of zelfs oplossen.

Een leider op het gebied van onderzoek naar alcoholgebruik onder jongeren zijn de Verenigde Staten. Afgaand op het aantal publicaties verrichten redelijke wat Amerikaanse universiteiten onderzoek naar dit fenomeen, waardoor een groot deel van de huidige inzichten in de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren waarschijnlijk gevormd is op basis van Amerikaans onderzoek.

Een land dat een stuk minder populair is als het gaat om onderzoek naar de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren is Polen. Toch is Polen een land waar mogelijk een heleboel van geleerd kan worden. Het heeft namelijk een totaal andere sociale achtergrond in vergelijking met de Verenigde Staten en kan daarom wellicht een aantal nieuwe inzichten bieden wat betreft de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren.

De bedoeling van dit onderzoek was het vergelijken van de bovenstaande twee landen om op die manier te bepalen waar de knelpunten in onderzoek naar de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren liggen. Mogelijk hebben Polen en de Verenigde Staten wegens hun verschillende sociale achtergrond andere denkwijzen over onderzoek naar het alcoholgebruik onder jongeren, waardoor nieuwe visies verkregen kunnen worden en onderzoekers in de toekomst gericht te werk kunnen gaan. De hoofdvraag van dit onderzoek luidde dan ook:

Wat kunnen Polen en de Verenigde Staten van elkaar leren wat betreft onderzoek naar de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden werd gekeken naar drie aspecten:

1. *Welke thema's (oorzaken) worden in beide landen onderzocht*
2. *Welke onderzoeksmethoden gebruiken beide landen*
3. *Wat is de kwaliteit van de verrichte onderzoeken in beide landen*

die beoordeeld werden aan de hand van tien Poolse en tien Amerikaanse artikelen. Aangezien deze studie gericht was op het achterhalen van algemene knelpunten en visies omtrent onderzoek naar de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren en niet geïnteresseerd was in het vaststellen van de mate waarin de onderzochte oorzaken van invloed zijn op het alcoholgebruik van jongeren werden de resultaten van de tien artikelen buiten beschouwing gelaten. Verder werden onder jongeren adolescenten en jongvolwassenen verstaan.

2. Methoden

2.1. Zoeken van literatuur

Het zoeken van zowel Poolse als Amerikaanse literatuur heeft plaatsgevonden met behulp van de computer. Tabel 1 weergeeft de gebruikte databases, zoektermen en inclusiecriteria voor het zoeken en selecteren van literatuur. Aangezien deze studie gericht was op algemene oorzaken van alcoholgebruik onder alle jongeren zijn de volgende onderzoeken uitgesloten:

Tabel 1. Databases, zoektermen en inclusiecriteria voor gebruikte literatuur.

	Polen	Verenigde Staten
Databases	- ERIC - EBSCO - Google scholar - Picarta - Psychinfo - Sciencedirect - Scopus - Web of science	- ERIC - EBSCO - Google scholar - Picarta - Psychinfo - Sciencedirect - Scopus - Web of science
Zoektermen	- Poland ⇔ Polska <i>en</i> - young people ⇔ młodzi ludzie of adolescent(s) ⇔ młodzież of student(s) ⇔ studenci <i>en</i> - alcohol ⇔ alcohol of drinking ⇔ pijaństwo of substance use ⇔ używanie substancji psychoaktywnych	- young people of adolescent(s) of student(s) <i>en</i> - alcohol of drinking
Inclusiecriteria	- Onderzoek afkomstig van Poolse universiteit of instelling. - Artikelen in het Engels en Pools - Periode: 1993 t/m 2008 - Middelbare school leerlingen en studenten - Alcohol en verslavende middelen - Algemene redenen die aanzetten tot gebruik	- Onderzoek afkomstig van een Amerikaanse universiteit of instelling. - Artikelen in het Engels - Periode 2000 t/m 2008 - Middelbare school leerlingen en studenten - Alcohol - Algemene redenen die aanzetten tot gebruik

Noot: De zoektermen voor Polen zijn zowel in het Engels als in het Pools gebruikt.

- Onderzoeken met betrekking tot abstinentie.
- Onderzoeken met betrekking tot specifieke doelgroepen.
(Bijvoorbeeld: Redenen van drankgebruik onder zwangere tieners.)
- Onderzoeken met betrekking tot specifieke redenen voor alcoholgebruik.
(Bijvoorbeeld: Redenen voor het eindigen van drankspelletjes.)

Omdat er voor Polen veel minder literatuur gevonden werd die uitsluitend de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren behandelde dan voor de Verenigde Staten, is besloten om voor Polen niet alleen literatuur over alcoholgebruik onder jongeren te bestuderen, maar ook literatuur over het gebruik van verslavende middelen in het algemeen. Een voorwaarde was dan wel dat één van de verslavende middelen alcohol moest zijn. Daarnaast is wegens het gebrek aan Poolse literatuur ook het tijdspan waarin werd gezocht naar Poolse studies verlengt ten opzichte van die van de Verenigde Staten. Verder is op de Poolse literatuur de sneeuwbalmethode toegepast om eventuele studies te achterhalen die door middel van de computer niet zijn gevonden. Zelfs met deze versoepelingen werden er voor Polen geen artikelen gevonden over biologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren, daarom is gekeken of dergelijke artikelen wel achterhaald kon worden voor volwassenen. Hierbij werden de zoektermen young people, adolescent(s) en student(s) vervangen door adult(s) dat in het Pools werd weergegeven door het woord “dorosli”.

Het aantal werken dat per land was gevonden is 22. Ondanks dat de zoekcriteria en tijdspan voor Polen ruimer waren dan die van de Verenigde Staten zou men verwachten dat het aantal gevonden werken voor de Verenigde Staten groter zou zijn dan die van Polen. De even grote hoeveelheid gevonden artikelen voor beide landen kan echter verklaard worden door het feit dat op het moment van de verzameling van de artikelen (juni 2008) een aantal Amerikaanse artikelen niet full text verkrijgbaar was wegens de overname van Blackwell Synergy door Wiley Interscience. Een andere verklaring kan zijn dat in de Verenigde Staten net zoals in Polen vaker onderzoek wordt gedaan naar verslavende middelen in het algemeen in plaats van uitsluitend alcohol, waardoor heel wat artikelen niet zijn ontdekt.

2.2. *Selectie van de tien gebruikte artikelen*

Zowel de gevonden Poolse als Amerikaanse literatuur is geordend in drie thema's en vervolgens per thema onderverdeeld in een aantal onderwerpen. De drie thema's en hun onderwerpen waren:

1. Biologische oorzaken:
 - Genen

2. Psychologische oorzaken

- Verwachtingen
- Cognitie
- Waargenomen normen
- Persoonlijkheid
- Acceptatie
- Attitude
- Zelfbeeld
- Coping
- Self-efficacy
- Sense of coherence

3. Sociale oorzaken

- Peers
- Leefomstandigheden
- Reclame
- Wetten en regels
- Gezin
- Vrijtijdsbesteding
- Sociale veranderingen
- Religie

De onderwerpen zijn gekozen op basis van eigen inzichten en een viertal reviews (Ham & Hope, 2003; White & Jackson, 2004; Donovan, 2004; Borsari, Murphy & Barnett, 2007) over alcoholgebruik. Per thema werden minimaal één en maximaal vijf artikel geselecteerd voor het opstellen van de vergelijking tussen Polen en de Verenigde Staten. De hoeveelheid artikelen van een thema dat werd geselecteerd was afhankelijk van het aantal verschillende onderwerpen die zich voor Polen of de Verenigde Staten binnen dat bepaalde thema bevonden. Er werd namelijk getracht om de tien geselecteerde artikelen uit zoveel mogelijk verschillende onderwerpen te laten bestaan. Indien een onderwerp in meerdere artikelen tot uitdrukking kwam werd het meest recente werk geselecteerd. In geval van de onderzoeken van Bobrowski (2003) en Magid, MacLean en Colder (2007) is hier echter een uitzondering op gemaakt, omdat deze onderzoeken in tegenstelling tot recentere studies de in dit onderzoek bestudeerde doelgroep en afhankelijke variabele beter weergaven. Daarnaast werd de voorkeur gegeven aan artikelen die niet het meest recent waren maar wel meer onderwerpen behandelden. Verder werden voor de selectie van de tien artikelen uitsluitend oorspronkelijke onderzoeken en geen reviews gebruikt. Tabel 2 geeft van elk thema het aantal gevonden artikelen weer, alsmede het aantal geselecteerde artikelen en de frequentie van de onderzochte onderwerpen. Bijlagen A tot en met F bevatten de titels en onderwerp(en) van de gevonden werken, die zijn gerangschikt per land en oorzaak.

3. Resultaten

3.1. Resultaten Polen

3.1.1. Thema's

3.1.1.1. Biologische oorzaken

Biologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren vormden in Polen het minst onderzochte thema. Van de 22 artikelen die zijn gevonden voor Polen hadden slechts twee betrekking

op biologische oorzaken van alcoholgebruik. Het voor dit onderzoek geselecteerde artikel richtte zich op het GRIK3 (Ser310Ala) polymorfisme, dat van invloed is op de primaire structuur van de menselijke ionotropische glutamaat receptor. Het doel van deze studie was het vaststellen van de rol

Tabel 2. Aantal gevonden artikelen, aantal geselecteerde artikelen en frequentie van de onderzochte onderwerpen gerangschikt op land en thema.

	Polen	Verenigde Staten
Biologische oorzaken		
Genen	2	2
<i>Aantal onderzochte onderwerpen</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>Aantal gevonden artikelen</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
<i>Aantal geselecteerde artikelen</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>Aantal onderzoeksgroepen</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
Psychologische oorzaken		
Verwachtingen	0	7
Cognitie	1	0
Waargenomen normen	1	2
Coping	0	2
Self-efficacy	3	4
Sense of coherence	3	0
Persoonlijkheid	0	5
Attitude	2	2
Zelfbeeld	1	0
Acceptatie	2	0
<i>Aantal onderzochte onderwerpen</i>	<i>7</i>	<i>6</i>
<i>Aantal gevonden artikelen</i>	<i>8</i>	<i>12</i>
<i>Aantal geselecteerde artikelen</i>	<i>5</i>	<i>5</i>
<i>Aantal onderzoeksgroepen</i>	<i>2</i>	<i>11</i>
Sociale oorzaken		
Peers	3	4
Gezin	4	4
Leefomstandigheden	0	0
Vrijtijdsbestedingen	2	1
Reclame	0	3
Sociale veranderingen	1	0
Wetten en regels	1	1
Religie	1	0
<i>Aantal onderzochte onderwerpen</i>	<i>6</i>	<i>5</i>
<i>Aantal gevonden artikelen</i>	<i>12</i>	<i>8</i>
<i>Aantal geselecteerde artikelen</i>	<i>4</i>	<i>4</i>
<i>Aantal onderzoeksgroepen</i>	<i>1</i>	<i>8</i>
<i>Totaal aantal gevonden artikelen</i>	<i>22</i>	<i>22</i>
<i>Totaal aantal onderzoeksgroepen</i>	<i>3</i>	<i>21</i>

Noor: Indien een artikel meerdere thema's weergaf is gekozen om dat artikel uitsluitend onder te brengen in het thema waarin de meeste onderzochte onderwerpen van het artikel vielen. Een artikel dat meerdere onderwerpen behandelde is echter herhaaldelijk opgenomen in de frequenties van de onderzochte onderwerpen.

van het GRIK3 (Ser310Ala) polymorfisme in de pathogenese van alcoholisme bij volwassenen. Hierbij werd er vanuit gegaan dat het GRIK3 (Ser310Ala) polymorfisme een significante rol speelt in de pathogenese van alcoholisme (Samochowiec et al., 2006).

3.1.1.2. *Psychologische oorzaken*

De gevonden artikelen voor Polen hadden betrekking op zeven psychologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. De zeven oorzaken waren:

1. Cognitie	4. Waargenomen normen	7. Acceptatie
2. Self-efficacy	5. Attitude	
3. Sense of coherence	6. Zelfbeeld	

De vijf geselecteerde artikelen voor het thema “psychologische oorzaken” beschreven zes (cognitie, waargenomen normen, self-efficacy, sense of coherence, attitude en zelfbeeld) van deze oorzaken. Acceptatie kwam naar voren in een artikel dat oorspronkelijk was geselecteerd voor het thema “sociale oorzaken”. Hieronder zullen de onderwerpen die zijn gevonden voor het thema “psychologische oorzaken” kort besproken worden.

Cognitie werd door Chodkiewicz (2006) gemeten door middel van de mate waarin iemand weet hoe alcohol werkt en begrijpt hoe een alcoholverslaving ontstaat. Het meten van cognitie was onderdeel van een breder onderzoek dat de mate van alcoholgebruik onder studenten wilde vaststellen. Er werd dan ook geen specifieke link gelegd tussen kennis en de mate van alcoholgebruik onder studenten. Wel werd er aan de hand van deze studie het advies gegeven om onderzoek te verrichten naar de overtuigingen over en verwachtingen van alcoholgebruik onder studenten.

Self-efficacy dat van oorsprong een deel uitmaakt van de sociale cognitie theorie van Bandura, werd in het onderzoek van Okulicz-Kozaryn en Pisarska (2001) weergegeven als de mate waarin iemand ervan overtuigd is over voldoende middelen te beschikken om beoogde doelen te bereiken. Okulicz-Kozaryn en Pisarska stelden self-efficacy vast aan de hand van de volgende vijf punten:

- Omgang met vrienden en andere personen (bijv. opkomen voor jezelf en je mening).
- Voldoen aan verwachtingen van anderen.
- Schoolprestaties.
- Gebruiken van gezond verstand en het nemen van beslissingen.
- Doelen (bijv. moeilijkheidsgraad en standvastigheid).

Verder was het doel van het onderzoek van Okulicz-Kozaryn en Pisarska het ontdekken van een lineair verband tussen self-efficacy en het gebruik van verslavende middelen (waaronder alcohol) door jongeren, waarbij niet specifiek werd uitgegaan van een positieve of negatieve richting. Indien

er geen lineair verband mocht worden vastgesteld zou worden getracht om te bepalen op welke andere wijze self-efficacy van invloed is op het gebruik van verslavende middelen door jongeren.

Bobrowski (2002) verstond onder sense of coherence de mate waarin iemand ervan overtuigd is dat:

- De dingen die op hem/haar afkomen vanuit de interne en externe omgeving gestructureerd, voorspelbaar en verklaarbaar zijn.
- Dat hij/zij voldoende middelen heeft om met de dingen die op hem/haar af komen om te gaan.
- Dat de dingen die op hem/haar afkomen de inspanning die hij/zij ervoor moet leveren waard zijn.

Deze weergave van sense of coherence komt overeen met de visie van de Amerikaanse bedenker (Aaron Antonovsky) van dit concept, die het oorspronkelijk bedacht om een verklaring te bieden voor het feit dat sommige mensen ziek worden door het ervaren van stress en anderen niet. Ook dit onderzoek ging niet uit van een hypothese die wees in een bepaalde richting, maar bestudeerde of er überhaupt een verband is tussen sense of coherence en het gebruik van verslavende middelen (waaronder alcohol) door jongeren.

Zelfbeeld kwam naar voren in het onderzoek van Stępien (2004) en was onderdeel van een breder concept dat werd weergegeven als levenskwaliteit. Één van de doelen van het onderzoek van Stępien was het vaststellen van een relatie tussen de levenskwaliteit van jongvolwassenen en de mate van alcoholgebruik tijdens de adolescentie en jongvolwassenheid. Het andere doel was het vaststellen van een relatie tussen de levenskwaliteit van jongvolwassenen en de veranderingen in de mate van alcoholgebruik in de periode van de adolescentie tot de jongvolwassenheid. Onder levenskwaliteit werden de mate van tevredenheid met jezelf en je leven (zelfbeeld), slecht humeur, self-efficacy, levensoptimisme (mate waarin je succesvol kunt zijn) en sociale steun verstaan. In het onderzoek werden verder geen specifieke hypothesen gebruikt.

Waargenomen normen en attitude met betrekking tot alcoholgebruik van jongeren werden onderzocht in de studie van Ostaszewski, Bobrowski, Borucka en Pisarska (2002). Deze studie richtte zich op de mate waarin de theory of planned behavior van Ajzen de intentie tot het gebruik van alcohol voorspelt. Intentie werd vastgesteld aan de hand van attitude, normative beliefs, subjective norm en perceived behavioral control. Hierbij werd attitude weergegeven als positieve en negatieve gevolgen van het drinken van alcohol en normative beliefs als de mate waarin iemand ervan overtuigd is dat de voor hem/haar belangrijke personen (ouders, vrienden) alcoholgebruik goedkeuren. Subjective norm was de mate waarin iemand ervan overtuigd is dat hij/zij wel of geen alcohol mag drinken en perceived behavioral control werd weergegeven als de mate waarin iemand (in verschillende situaties) zichzelf in staat acht nee te zeggen tegen alcohol.

Pisarska, Borucka, Okulicz-Kozaryn en Bobrowski (2002) vonden in hun onderzoek naar de mening die jongeren hebben over alcohol, dat deze voornamelijk drinken om geaccepteerd te worden door hun peers. Door zich aan te passen aan de groep denken ze respect te verdienen en op die manier

meer geaccepteerd te worden. Omdat de studie van Pisarska, Borucka, Okulicz-Kozaryn en Bobrowski gebruik maakte van groepsgesprekken werd er geen gebruik gemaakt van van te voren gedefinieerde concepten of hypothesen. Dit onderzoek zal uitgebreider behandeld worden in het resultaatendeel met betrekking tot de sociale oorzaken.

3.1.1.3. *Sociale oorzaken*

De gevonden artikelen voor Polen hadden betrekking op zes sociale oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. De zes oorzaken waren:

1. Peers	3. Vrijtijdsbestedingen	5. Religie
2. Gezin	4. Sociale veranderingen	6. Wetten en regels

De vier geselecteerde artikelen voor het thema “sociale oorzaken” gaven vier (peers, gezin, vrijtijdsbestedingen en sociale veranderingen) van deze oorzaken weer. Religie kwam naar voren in het onderzoek van Bobrowski (2002) dat oorspronkelijk was geselecteerd voor het thema “psychologische oorzaken” aangezien het voornamelijk met sense of coherence te maken had. Het artikel dat het onderwerp wetten en regels vertegenwoordigde was niet geselecteerd voor de vergelijking tussen Polen en de Verenigde Staten omdat dit een review, en geen oorspronkelijk onderzoek, is. Hieronder volgt een korte weergave van de onderwerpen die zijn gevonden op basis van de geselecteerde artikelen voor het thema “sociale oorzaken”.

Jelonkiewicz en Kosińska-Dec (2003) verstonden onder gezin kinderen die woonden bij hun biologische vader en moeder. Hoe het gezin van invloed is op het alcoholgebruik van jongeren werd in de studie van Jelonkiewicz en Kosińska-Dec vastgesteld aan de hand van vier punten die ingingen op de algemene tevredenheid met het gezin, trotsheid op het gezin, intimiteit tussen ouders en machtsverdeling binnen het gezin. Het doel van het onderzoek was het vaststellen van een verband tussen de mate van alcoholgebruik van de kinderen en de mate waarin het gezin emotionele steun biedt en controle heeft over het kind. Er werden van te voren geen uitspraken gedaan over de richting waarin dit verband zou moeten wijzen.

Een artikel waarvan de uitkomsten betrekking hadden op het gezin en peers was het onderzoek van Pisarska, Borucka, Okulicz-Kozaryn en Bobrowski (2002). Deze studie richtte zich op vijf onderzoeksvragen die ingingen op:

- De omstandigheden waaronder peers bijdroegen aan het alcoholgebruik onder jongeren.
- De redenen waardoor jongeren alcohol drinken.
- De manieren waarop jongeren aan alcohol komen.
- De manieren waarop jongeren elkaar aansporen tot het drinken van alcohol en de reacties op deze aansporingen.
- De gevolgen van alcoholgebruik.

Uit de vergaarde data kwam naar voren dat ouders (of andere volwassenen) en vrienden een aanzienlijke invloed hebben op het drankgebruik van jongeren. Jongeren dronken namelijk het vaakst tijdens bijkomsten met leeftijdsgenoten, omdat ze werden aangespoord door ouders en/of vrienden en omdat hun vrienden ook dronken. Verder konden jongeren makkelijk aan alcohol komen door het gewoonweg zelf te kopen of een ouder iemand te vragen dit voor ze te doen. Het enige gevolg van alcohol drinken waar jongeren bang voor waren was het feit dat hun ouders erachter kwamen. Er werd niet vermeld of de jongeren bang waren voor sancties of voor een mogelijke verandering van de relatie met hun ouders. Omdat de studie van Pisarska, Borucka, Okulicz-Kozaryn en Bobrowski een kwalitatieve studie was die gebaseerd werd op groepsgesprekken werd er geen gebruik gemaakt van specifiek gedefinieerde factoren of hypothesen.

Bobrowski die in 2003 onderzoek deed naar de invloed die vrijetijdsbestedingen hebben op het gebruik van verslavende middelen (waaronder alcohol) door jongeren verstond hieronder de volgende dingen:

- Deelname aan sportactiviteiten die waren georganiseerd door een vereniging of school.
- Individuele sportactiviteiten (bijvoorbeeld fietsen, hardlopen enz.).
- Overige georganiseerde activiteiten (bijvoorbeeld scouting, kerk enz.).
- Hobby's (bijvoorbeeld lezen).

In zijn onderzoek ging hij uit van het model der alternatieven van Botvin en Botvin dat veronderstelt dat psychologische behoeften die worden voldaan door middel van verslavende middelen ook voldaan kunnen worden door middel van allerlei aantrekkelijke vormen van vrijetijdsbestedingen. Bobrowski maakte voor zijn onderzoek geen gebruik van hypothesen die wezen op de richting van het verband tussen het gebruik van verslavende middelen en vrijetijdsbestedingen.

Het onderzoek naar sociale veranderingen stelde vast hoe de overgang van communisme naar democratie in Polen bijdroeg aan de toenemende mate van alcoholgebruik onder jongeren (Okulicz-Kozaryn & Borucka, 2008). Gedurende een periode van twintig jaar werden om de vier jaar epidemiologische data verzameld omtrent het alcoholgebruik van jongeren in Warschau. Vervolgens werden de veranderingen in het drinkpatroon van de jongeren gekoppeld aan de sociale veranderingen die gedurende deze periode hebben plaatsgevonden. Een voorbeeld hiervan is dat jongeren tussen 1988 tot 1992 steeds meer gingen drinken, omdat de alcoholbranche niet langer in handen was van de staat waardoor er veel meer reclame werd gemaakt voor alcohol en er ook veel meer alcohol op de markt was.

Religie, dat werd besproken in het onderzoek naar sence of coherence van Bobrowski (2002), werd gemeten door te vragen hoe vaak men minstens een keer per maand naar de kerk gaat en in welke mate geloof een rol speelt in iemands leven. Deze studie gebruikte geen specifieke hypothesen.

3.1.2. *Methoden*

Van de tien geselecteerde studies maakten acht gebruik van een vragenlijst. De overige twee studies gebruikten groepsinterviews (Pisarska, Borucka, Okulicz-Kozaryn & Bobrowski, 2002) en methoden zoals patiënt-controle onderzoek en vergelijking tussen ouders en kinderen (Samochowiec et al., 2006). Twee studies waren longitudinaal. In het onderzoek van Okulicz-Kozaryn en Borucka (2008) werd de vragenlijst gedurende een periode van twintig jaar om de vier jaar opnieuw afgenomen onder een vergelijkbare steekproef jongeren, terwijl Stepień (2004) de vragenlijst twee maal afnam bij dezelfde respondenten. Eenmaal tijdens hun jeugd en acht à negen jaar later tijdens hun jongvolwassenheid.

Alle studies, behalve die van Pisarska, Borucka, Okulicz-Kozaryn en Bobrowski, maakten voor het verkrijgen van hun resultaten gebruik van inferentiële statistiek. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat in de studies van Chodkiewicz (2006) en Okulicz-Kozaryn en Borucka voornamelijk gebruik werd gemaakt van decriptieve statistiek.

Wat betreft proefpersonen werkten acht van de tien studies met middelbare school leerlingen¹. Één hiervan maakte gebruik van “gymnasium” leerlingen. Drie onderzoeken gebruikten “lyceum” en “beroepsonderwijs” leerlingen en vier studies werkten met zowel “gymnasium” als “lyceum” en “beroepsonderwijs” leerlingen. De jongste leerlingen die werden gebruikt als proefpersonen waren dertien jaar en de oudste negentien jaar. De twee onderzoeken die een uitzondering vormden als het gaat om respondenten waren die van Samochowiec et al. en die van Chodkiewicz. Samochowiec et al. maakte namelijk gebruik van volwassenen alcoholisten met een gemiddelde leeftijd van 35 jaar en Chodkiewicz van studenten die een gemiddelde leeftijd van 20,5 jaar hadden. Verder hadden vier onderzoeken een steekproef van meer dan 1000 personen, vijf onderzoeken maakten gebruik van een steekproef tussen de 100 en 550 personen en slechts één onderzoek had een steekproef van minder dan 100 personen.

Over het vaststellen van alcoholgebruik onder jongeren kan het volgende gezegd worden. Drie studies stelden alcoholgebruik vast aan de hand van de afgelopen 30 dagen. Twee studies deden dit aan de hand van het afgelopen half jaar en één studie op basis van de afgelopen zeven en 30 dagen. Verder bepaalde Chodkiewicz alcoholgebruik voor de gehele studietijd en werd in het onderzoek van Okulicz-Kozaryn en Pisarska puur en alleen gevraagd of men ooit alcohol had gedronken. Vier onderzoeken vroegen uitsluitend naar hoe vaak men alcohol had gedronken, terwijl in twee onderzoeken zowel naar de frequentie als naar de hoeveelheid werd gevraagd. Slechts één onderzoek

¹ De middelbare school in Polen is opgebouwd uit twee fasen. De eerste fase is het driejarige gymnasium en wordt gevolgd door leerlingen tussen de 13 en 16 jaar van verschillende schoolniveaus. De fase die volgt op het gymnasium is het beroepsonderwijs (2/3 jaar) of het lyceum (3/4 jaar). Het beroepsonderwijs is overeenkomstig met het Nederlandse VMBO, terwijl het lyceum gelijk is aan HAVO/VWO.

vroeg louter naar de hoeveel gedronken alcohol per keer.

3.1.3. *Kwaliteit*

Alle geselecteerde studies verrichtten onderzoek naar eerder onderzochte invloeden van alcoholgebruik onder jongeren. In alle studies werd namelijk verwezen naar reeds uitgevoerd onderzoek. Toch waren er een aantal noemenswaardige punten als het gaan om de originaliteit van bepaalde werken. Zo was volgens Samochowiec et al. (2006) hun onderzoek naar de genetische oorzaken van alcoholgebruik in 2005 het eerste vergelijkingsonderzoek tussen ouders en kinderen wat betreft de rol van het GRIK3 (Ser310Ala) polymorfisme in de pathogenese van alcoholisme. Ook het longitudinale onderzoek naar de effecten van de overgang van communisme naar democratie op het drankgebruik van Poolse jongeren (Okulicz-Kozaryn & Borucka, 2008) kon origineel genoemd worden. Er is namelijk weinig Engelstalig onderzoek dat over de overgang van communisme naar democratie spreekt en tegelijkertijd beschikt over data van een dusdanig lange (twintig jaar) periode. Verder is *sense of coherence* dat werd gebruikt in het onderzoek van Bobrowski (2002) een term dat zelden gezien wordt in onderzoek naar alcoholgebruik. Over het algemeen maken studies die onderzoek doen naar de mate waarin men weerstand kan bieden tegen alcohol gebruik van de termen *self-efficacy* en *coping*. *Sense of coherence* is een uitdrukking die voornamelijk gebruikt wordt in onderzoek naar stress. Het artikel van Pisarska, Borucka, Okulicz-Kozaryn en Bobrowski (2002) was opvallend omdat het gebaseerd was op kwalitatief onderzoek, wat een niet vaak voorkomende onderzoeksmethode is als het gaat om oorzaken van alcoholgebruik. De studie van Chodkiewicz (2006) was voor Poolse begrippen ook bijzonder. Zijn studie richtte zich namelijk op studenten die volgens hem over het algemeen een zelden onderzochte groep zijn in Polen.

Slechts twee van de tien geselecteerde artikelen werden gepubliceerd in het Engels en verschenen hierdoor in internationale tijdschriften. Alle Poolse onderzoeken verwezen naar zowel Poolse als buitenlandse publicaties. De tien geselecteerde Amerikaanse artikelen werden echter niet geciteerd in de Poolse studies. Verder werden de onderzoeken in Polen verricht door drie onderzoeksgroepen en waren hoofdzakelijk geschreven door één of meerdere van de volgende vijf personen: Bobrowski, Borucka, Okulicz-Kozaryn, Pisarska en Stępien.

Wat betreft het aantal onderzochte factoren per artikel kan gezegd worden dat bijna elk artikel gericht was op onderzoek naar slechts één factor of theorie die van invloed kan zijn op alcoholgebruik onder jongeren. Alleen Bobrowski (2002) bestudeerde drie factoren. Tabel 3 weergeeft per studie het onderzochte factor(en). Drie onderzoeken, namelijk die van Ostaszewski, Bobrowski, Borucka en Pisarska (2002), Bobrowski (2002) en Bobrowski (2003), hielden in hun studie naast de onafhankelijke variabele(n) rekening met andere factoren die van invloed kunnen zijn op het drankgebruik van jongeren. In het werk van Ostaszewski, Bobrowski, Borucka en Pisarska waren dit

Tabel 3. Onderzochte factor(en) met betrekking tot alcoholgebruik in Poolse literatuur.

Auteurs van onderzoek	Aantal onderzochte factoren	Factoren
Pisarska, Borucka, Okulicz-Kozaryn en Bobrowski	0	-
Samochowiec et al.	1	Genen
Okulicz-Kozaryn en Pisarska	1	Self-efficacy
Stępien	1	Kwaliteit van leven
Ostaszewski, Bobrowski, Borucka en Pisarska	1	Theory of planned behavior
Chodkiewicz	1	Cognitie
Okulicz-Kozaryn en Borucka	1	Sociale veranderingen
Bobrowski (2003)	1	Vrijtijdsbestedingen
Jelonkiewicz en Kosińska-Dec	1	Functioneren van gezin
Bobrowski (2002)	3	Sense of coherence, religie, schoolprestaties

Noot: De studie van Pisarska, Borucka, Okulicz-Kozaryn en Bobrowski was een beschrijvend onderzoek.

omgeving, schoolprestaties, demografische gegevens en de houding van ouders. Bobrowski (2003) hield naast de reeds genoemde factoren ook nog rekening met overtuigingen over negatieve gevolgen van drankgebruik, deelname aan sociale aangelegenheden waar alcohol werd gedronken, makkelijke toegang tot alcohol en geloofsengagement. Verder hield Bobrowski's onderzoek uit 2002 rekening met demografische gegevens, drankgedrag van ouders, drugsgebruik, roken en deelname aan sociale aangelegenheden waar alcohol werd gedronken.

Wanneer werd gekeken naar het analysemodel dat werd gebruikt in de geselecteerde werken was te zien dat drie van de tien onderzoeken geen gebruik maakten van een analysemodel. Dit was bijvoorbeeld het geval in de studie van Pisarska, Borucka, Okulicz-Kozaryn en Bobrowski, omdat hun studie gebruik maakte van kwalitatief onderzoek. De onderzoeken van Okulicz-Kozaryn en Borucka (2008) en Chodkiewicz hadden voornamelijk een beschrijvende functie, waardoor er ook geen sprake was van een analysemodel. Drie onderzoeken hadden een 1x1 model en keken daardoor uitsluitend naar hoe de gekozen onafhankelijke variabele van invloed was op alcoholgebruik onder jongeren. Twee andere studies gebruikten een 1x4 model. Bobrowski (2003) keek namelijk hoe de door hem onderscheidde vrijetijdsbestedingen (georganiseerde sportactiviteiten, individuele sportactiviteiten, overige georganiseerde sportactiviteiten en hobby's) gerelateerd waren aan alcoholgebruik, terwijl in het genetische onderzoek van Samichowiec et al. de geselecteerde alcoholisten opgedeeld werden in vier groepen (delirium/alcoholaanval tijdens afkikken, aanvang van alcoholgebruik op jonge leeftijd, antisociale persoonlijkheidsstoornis, geschiedenis van alcoholgebruik in de familie). Okulicz-Kozaryn en Pisarska deelden hun respondenten aan de hand van het gebruik van verslavende middelen in in vijf groepen (abstinenten, bier/wijn drinkers, bier/wijn/wodka/andere sterke drank drinkers, roken en

drinken, roken en drinken en drugs), waarvoor het verband met self-efficacy werd bepaald. Op die manier maakten zij gebruik van een 1x5 model. Jelonkiewicz en Kosińska-Dec (2003) werkten met een 1x2x2 model. Zij keken in geval van de mate van alcoholgebruik onder jongeren naar tevreden (hoge score op tevreden met het gezin, trotsheid op het gezin, intimiteit tussen ouders en zeggenschap van kind in het gezin) en ontevreden (lage score op tevreden met het gezin, trotsheid op het gezin, intimiteit tussen ouders en zeggenschap van kind in het gezin) gezinnen en hielden hierbij ook nog rekening met het geslacht van de kinderen. Het onderzoek naar de rol die levenskwaliteit speelt in het gebruik van alcohol (Stępien, 2004) had een 4x5x2 model. Er werd namelijk onderscheid gemaakt tussen:

- Vier drinkstijlen:
 1. M-M = zowel tijdens adolescentie als jongvolwassenheid een lage mate van alcoholgebruik.
 2. M-D = lage mate van alcoholgebruik tijdens de adolescentie, maar een hoge mate tijdens de jongvolwassenheid.
 3. D-S = hoge mate van alcoholgebruik in de adolescentie en gemiddelde mate tijdens de jongvolwassenheid.
 4. D-D = hoge mate van alcoholgebruik in zowel de adolescentie als jongvolwassenheid.
- Vijf variabelen die samen levenskwaliteit vormden:
 1. Tevredenheid met jezelf en je leven
 2. Slecht humeur
 3. Self-efficacy
 4. Levensoptimisme (mate waarin je succesvol kunt zijn)
 5. Sociale steun
- Twee levensfasen:
 1. Adolescentie
 2. Jongvolwassenenheid

3.2. *Resultaten Verenigde Staten*

3.2.1. *Thema's*

3.2.1.1. *Biologische oorzaken*

Van de 22 artikelen die zijn gevonden voor de Verenigde Staten waren louter twee gerelateerd aan biologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. Dit maakt biologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren het minst onderzochte thema in de Verenigde Staten. Het artikel dat was geselecteerd voor dit onderzoek richtte zich op de DRD2, DRD4, DAT1 en 5HTT genen (Hopfer

et al., 2005). Deze genen zijn een onderdeel van het dopamine- en het serotinesysteem en worden geassocieerd met alcoholgebruik door middel van hun betrokkenheid bij de werking van hersenbeloningen. Het doel van het onderzoek van Hopfer et al. was het beschrijven van de invloed van genen (DRD2, DRD4, DAT1, 5HTT) en omgeving op de hoeveelheid (per gelegenheid) gedronken alcohol door adolescenten en jongvolwassenen. Hierbij werden er geen uitspraken gedaan over de verwachte uitkomsten.

3.2.1.2. *Psychologische oorzaken*

De gevonden artikelen voor de Verenigde Staten hadden betrekking op zes psychologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. Deze zes oorzaken waren:

1. Verwachtingen	3. Coping	5. Persoonlijkheid
2. Waargenomen normen	4. Self-efficacy	6. Attitude

en werden allemaal weergegeven in de vijf artikelen die waren geselecteerd voor het thema “psychologische oorzaken”. Hieronder volgt een korte beschrijving van deze vijf artikelen.

Een studie die inging op de oorzaak verwachtingen was die van Levy en Earleywine (2003). Levy en Earleywine gingen in hun onderzoek uit van de molar behavioral choice theorieën die wijzen op het belang die alternatieve gedragingen kunnen hebben bij het matigen van alcoholgebruik. Op basis van deze theorieën kan gedacht worden dat de relatie tussen alcoholverwachtingen en alcoholgebruik afhankelijk is van de verwachtingen met betrekking tot alternatieve gedragingen. Het precieze doel van het onderzoek van Levy en Earleywine was dan ook het vaststellen van de invloed van studieverwachtingen op alcoholgebruik van studenten. Er werd verwacht dat alcoholgebruik toe zou nemen naarmate alcoholverwachtingen positiever werden. Verschillen tussen studenten met lage alcoholverwachtingen zouden klein zijn, omdat deze ongeacht hun alternatieve verwachtingen, weinig of helemaal niet zouden drinken. Studenten met hoge alcoholverwachtingen zouden drinken in overeenstemming met hun verwachtingen over alternatieve gedragingen zoals studeren. Omdat studieverwachtingen per persoon verschillen zou de verscheidenheid in alcoholgebruik van studenten die hoge alcoholverwachtingen hadden groter zijn. Daarnaast zou studeren een buffer zijn tegen alcoholgebruik. Studenten die zowel hoge alcoholverwachtingen als hoge studieverwachtingen hadden zouden daarom minder drinken en minder aan alcohol gerelateerde problemen hebben dan studenten die lage studieverwachtingen hadden. Studieverwachtingen werden gemeten aan de hand van overtuigingen over het mogelijke profijt van studeren, een diploma en een hoog cijfergemiddelde. Alcoholverwachtingen hadden betrekking op de positieve effecten van alcohol.

Een onderzoek dat zich naast verwachtingen ook op persoonlijkheid en self-efficacy richtte was dat van Gilles, Turk en Fresco (2006). Zij wilden de relaties tussen de variabelen van de social cognitive theory of social anxiety and drinking in college students van Burke en Stephens toetsen.

Deze theorie zegt dat alcoholverwachtingen met betrekking tot sociale facilitatie en self-efficacy met betrekking tot het weigeren van drank in angstaanjagende sociale situaties van invloed zijn op de relatie tussen sociale angst en alcoholgebruik. Op basis van de theory of social anxiety and drinking in college students werd verwacht dat studenten die sociaal angstig waren, een lage self-efficacy met betrekking tot het weigeren van drank in angstaanjagende sociale situaties hadden en er hoge positieve alcoholverwachtingen met betrekking tot sociale facilitatie op na hielden een hogere mate van alcoholgebruik zouden hebben dan andere sociaal angstige personen. Sociale angst werd hierbij gedefinieerd als de angst om negatief te worden beoordeeld door anderen. Alcoholverwachtingen waren overtuigingen over de effecten van alcohol en self-efficacy was de mate waarin iemand zichzelf in staat acht drank te weigeren of alleen een kleine hoeveelheid te drinken in situaties waarin anderen drinken en alcohol als “normaal” wordt geschouwd.

Catanzaro en Laurent (2004) deden onderzoek naar de rol die coping en verwachtingen spelen in het alcoholgebruik van jongeren. Het doel van hun studie was het evalueren van het stressor vulnerability model of alcohol use van Cooper et al. aangevuld met twee mogelijke coping alternatieven (waargenomen steun van het gezin en verwachtingen met betrekking tot de regulatie van slechte stemmingen). Het stressor vulnerability model of alcohol use veronderstelt dat mensen alcoholgebruik als een manier van coping zien wanneer ze ervan overtuigd zijn dat gezondere coping alternatieven niet voor handen liggen en gaat uit van twee veronderstellingen:

1. Voor het voorspellen van alcoholgebruik en de hieraan gerelateerde problemen zijn alcoholverwachtingen verbonden aan andere persoonlijke en contextuele factoren zoals aanleg voor avoidant coping en het ervaren van stressvolle gebeurtenissen.
2. De interactie tussen alcoholverwachtingen en persoonlijke en contextuele factoren is van invloed op alcoholgebruik en de hieraan gerelateerde problemen door middel van het tussenkomende effect van drinken als een manier van coping.

Op basis van de veronderstellingen van het stressor vulnerability model of alcohol use werd ook gekeken of waargenomen steun van het gezin en verwachtingen met betrekking tot de regulatie van slechte stemmingen zijn gerelateerd aan alcoholgebruik en de bijbehorende problemen door middel van het tussenkomende effect van drinken als een manier van coping. Daarnaast werd ook bepaald of deze twee coping alternatieven van invloed zijn op de relaties van de andere variabelen van het model met drinken als een manier van coping en alcoholgebruik. De drie verwachtingen met betrekking tot de uitkomsten waren:

1. Waargenomen steun door het gezin en verwachtingen met betrekking tot negatieve stemming regulatie zouden negatief correleren met drinken als een manier van coping, alcoholgebruik en overmatig alcoholgebruik.

2. De relatie tussen waargenomen steun door het gezin en verwachtingen met betrekking tot negatieve stemming regulatie en alcoholgebruik en overmatig alcoholgebruik zou worden bemiddeld door drinken als een manier van coping.
3. Waargenomen steun door het gezin en verwachtingen met betrekking tot negatieve stemming zouden van invloed zijn op de relaties van alcoholverwachtingen en aanleg voor avoidant coping met drinken als een manier van coping, alcoholgebruik en overmatig alcoholgebruik.

Waargenomen steun van het gezin werd hierbij gezien als een multidimensionale variabele dat werd uitgedrukt door een laag niveau van conflict binnen het gezin, een hoog niveau van samenhang van het gezin en een hoog niveau van expressie. Verwachtingen met betrekking tot negatieve stemming regulatie waren overtuigingen over de mate waarin iemand zichzelf in staat acht negatieve stemmingen te matigen of te elimineren.

Magid, MacLean en Colder (2007) deden onderzoek naar de invloed die persoonlijkheid heeft op het alcoholgebruik van jongeren. Zij wilden toetsen in welke mate sensation seeking en impulsiviteit unieke voorspellers van alcoholgebruik en de hieraan gerelateerde problemen zijn, waarbij ze rekening hielden met vier drinkmotieven (coping motieven, affect versterkingsmotieven, sociale motieven, conformiteitsmotieven) die hierop van invloed kunnen zijn. Er werd verwacht dat sensation seeking problemen met betrekking tot alcohol beïnvloed door middel van affect versterkingsmotieven, sociale motieven en de mate van alcoholgebruik. Impulsiviteit zou direct van invloed zijn op alcohol gerelateerde problemen, maar ook door middel van coping motieven. Conformiteitsmotieven zouden gerelateerd zijn aan alcoholproblemen, sensation seeking, impulsiviteit en alcoholgebruik. De zojuist genoemde verwachtingen betreffende sensation seeking waren opgesteld aan de hand van de theorie van sensation seeking van Zuckerman. Zuckerman stelt in zijn theorie dat individuen met een hoog niveau van sensation seeking een sterke behoefte hebben aan variërende en intense stimulatie. Aangezien alcohol vaak zorgt voor een verhoging van positieve arousal zullen mensen met een hoog niveau van sensation seeking alcohol drinken tot een optimaal niveau van arousal is bereikt. Voor het opstellen van de verwachtingen aangaande impulsiviteit werd geen gebruik gemaakt van een specifieke theorie. Er werd slechts uitgegaan van de aanname dat het niet kunnen onderdrukken van gedrag dat zal leiden tot negatieve gevolgen een belangrijk kenmerk van impulsiviteit is. Mensen met een hoog niveau van impulsiviteit zullen hierdoor naar alle waarschijnlijkheid gebruik maken van coping strategieën die snel kunnen worden toegepast en een oplossing op korte termijn bieden, ongeacht hun negatieve gevolgen op lange termijn. Dit kan ervoor zorgen dat individuen met een hoog impulsiviteitsniveau geneigd zijn om alcohol te drinken als een vorm van omgang met tegenslagen, wat niet perse hoeft te gelden voor personen met een hoog niveau van sensation seeking. De exacte definitie voor sensation seeking in dit onderzoek was de sterke behoefte aan variërende, nieuwe en stimulerende ervaringen en de bereidheid om risico te lopen om

aan deze behoeften te voldoen. Impulsiviteit werd gezien als een gebrek aan bezinning/planning, snelle beslissingen/actie en roekeloosheid.

Collins en Carey (2007) onderzochten in welke mate de theory of planned behavior overmatig alcoholgebruik voorspelt. Hun onderzoek ging uit van de aanname dat voorgaand overmatig alcoholgebruik, attitude, subjective norm en self-efficacy met betrekking tot het weigeren van drank de intentie tot overmatig alcoholgebruik zouden voorspellen, die op haar beurt tot toekomstig overmatig alcoholgebruik zou leiden. Attitude werd door Collins en Carey weergegeven als de evaluatie van eigen gedrag en werd gemeten aan de hand van iemands algemene mening over alcoholgebruik om dronken te worden. Subjective norm was iemands waarneming van de beoordeling die anderen van hem/haar hebben en de mate waarin deze mening belangrijk is voor diegene. Subjective norm werd zowel vastgesteld voor beste vrienden als medestudenten. Onder perceived behavioral control werd het gemak of moeilijkheid waarmee iemand bepaald gedrag vertoont verstaan. Dit werd gemeten op basis van sociale self-efficacy, emotionele self-efficacy en algemene self-efficacy.

3.2.1.3. *Sociale oorzaken*

De gevonden artikelen voor de Verenigde staten hadden betrekking op vijf sociale oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. Deze vijf oorzaken waren:

1. Peers	3. Vrijtijdsbestedingen	5. Wetten en regels
2. Gezin	4. Reclame	

De vier geselecteerde artikelen voor het thema “sociale oorzaken” gaven vier (peers, gezin, vrijtijdsbestedingen, reclame) van deze oorzaken weer. Er was gekozen om het artikel dat de oorzaak wetten en regels vertolkte niet de gebruiken voor het opstellen van de vergelijking tussen Polen en de Verenigde Staten, omdat dit een review en geen oorspronkelijk onderzoek is. Hieronder zullen de onderzoeken uit de vier geselecteerde artikelen voor het thema “sociale oorzaken” kort beschreven worden.

Nelson en Wechsler (2003) richtten zich in hun onderzoek op de invloed die vrijtijdsbestedingen hebben op alcoholgebruik van studenten. Onder vrijtijdsbestedingen verstonden zij de mate waarin iemand het belangrijk vindt om sportevenementen te bezoeken. De twee hoofdvragen van de studie van Nelson en Wechsler waren:

1. Drinken studenten die gepassioneerde sportfans zijn meer alcohol en vertonen zij meer negatieve uitkomsten die zijn gerelateerd aan hun alcoholgebruik dan andere studenten?
2. Hebben universiteiten met een hoog aantal gepassioneerde sportfans een hogere mate van zwaar alcoholgebruik en de hierbij betrokken tweederangs effecten die van invloed zijn op andere studenten?

Er werden in deze studie geen voorspellingen gedaan over de mogelijke antwoorden op deze hoofdvragen.

Hurtz, Henriksen, Wang, Feighery en Fortmann (2007) beschreven het verband tussen alcoholgebruik van jongeren en de blootstellingen aan alcoholreclame en promotiemateriaal. Blootstelling aan alcoholreclame werd gemeten op basis van de frequentie dat men alcoholreclame in winkels tegenkwam, terwijl blootstelling aan promotiemateriaal werd vastgesteld aan de hand van de vraag of men ooit items zoals sleutelhangers, T-shirts en zonnebrillen met erop geprinte alcoholmerken in het bezit heeft gehad. De auteurs deden geen uitspraken over mogelijke uitkomsten van het onderzoek.

Een onderzoek dat zich naast reclame ook richtte op verwachtingen, sociale gehechtheid, peers en gezin was dat van Martino, Collins, Ellickson, Schell en McCaffrey (2005). Deze studie onderzocht het effect van sociale invloeden (peers, gezin, reclame) en hechtheid op het ontstaan van alcoholverwachtingen en was gebaseerd op de social learning theory models of alcohol use en het social development model. De social learning theory models of alcohol use veronderstellen dat cognitieve factoren zoals uitkomstverwachtingen van invloed zijn op de relatie tussen sociale omgevingsfactoren en alcoholgebruik. Volgens het social development model zorgen sterke gehechtheid aan familie, school en gemeenschap voor een grotere toewijding aan conformerend gedrag en traditionele overtuigingen. Deze variabelen zijn op hun beurt van invloed op het soort vrienden dat men heeft en hebben zo een indirect effect op het gebruik van verslavende middelen. Op basis de social learning theory models of alcohol use en het social development model gingen de auteurs uit van de volgende drie veronderstellingen:

1. Een grotere blootstelling aan de invloed van pro-alcohol peers, ouders en reclame en zwakke sociale banden zullen positief gerelateerd zijn aan alcoholpositiviteit.
2. Peer- en ouderinvloeden zullen sommige effecten van sociale banden en reclame overschaduwen.
3. Alle voorspellers zullen een groter effect hebben op de verwachtingen van leerlingen die nog niet begonnen zijn met het drinken van alcohol.

Alcoholverwachtingen werden door Martino, Collins, Ellickson, Schell en McCaffrey gemeten aan de hand van de overtuiging dat alcohol een positief effect heeft op alcoholdrinkers (alcoholpositiviteit) en de overtuiging dat alcohol gedrag en gedachten kan beïnvloeden (alcoholpotentie). De variabele reclame werd bepaald door middel van de blootstelling aan bierreclames op tv, blootstelling aan alcoholreclames in tijdschriften en blootstelling aan alcoholreclames op bierstands en displays. Invloed van peers en gezin was de mate waarin iemand in de buurt van peers en ouders die drinken verkeert en de attitude van peers en gezin ten opzichte van alcoholgebruik. Sociale gehechtheid werd gemeten aan de hand van steun door ouders, leuk vinden van school, gelovigheid en deviant gedrag.

Simons-Morton (2004) deed onderzoek naar de rol die ouders, peers, schoolengagement en verwachtingen met betrekking tot alcoholgebruik spelen in het alcoholgebruik van adolescenten.

Hierbij keek hij ook of opvoedpraktijken van invloed zijn op de relatie tussen alcoholverwachtingen en beïnvloeding door peers. De theorieën die Simons-Morton gebruikte in zijn onderzoek waren de sociale controle en probleemgedrag theorieën. Deze veronderstellen dat verwantschap met conventionele sociale instanties (bijvoorbeeld gezin en school) en toewijding aan traditionele vormen van prestatie niet overeenkomen met antisociaal gedrag, jongeren ontmoedigen om met problematisch gedragende vrienden om te gaan en het gebruik van verslavende middelen kunnen tegengaan. Ondanks het gebruik van deze theorieën deed het onderzoek geen uitspraken over eventuele te verwachten uitkomsten. Verder werd de invloed van peers bepaald aan de hand van het aantal beste vrienden dat rookt, drinkt, pest, steelt, liegt enz.. Schoolengagement was de mate waarin iemand zijn/haar best doet op school en opvoedpraktijken werden vastgesteld aan de hand van verwachtingen van ouders, betrokkenheid van ouders, toezicht van ouders en conflicten met ouders. Alcoholverwachtingen waren positieve en negatieve overtuigingen over alcohol.

3.2.2. *Methoden*

Alle onderzoeken maakten gebruik van vragenlijsten en inferentiële statistiek. Hierbij moet wel gezegd worden dat in de studie van Hurtz, Henriksen, Wang, Feighery en Fortmann (2007) naar het verband tussen alcoholreclame, alcoholpromotiemateriaal en drankgebruik van jongeren voornamelijk gebruik werd gemaakt van descriptieve statistiek. Drie van de tien geselecteerde studies waren longitudinaal. In het onderzoek van Hopfer et al. (2005) werd de hoeveelheid per gelegenheid gedronken alcohol vastgesteld onder adolescenten en vervolgens werd dit één en zes jaar later herhaald onder dezelfde groep. Aan de deelnemers van het onderzoek van Collins en Carey (2007) die overmatig alcoholgebruik hadden vertoond werd gevraagd om twee weken later nogmaals de vragenlijst in te vullen. Martino, Collins, Ellickson, Schell en McCaffrey (2005) lieten hun vragenlijst invullen door leerlingen uit groep acht en herhaalden dit een jaar later onder dezelfde deelnemers.

Wat betreft proefpersonen werkte de helft van de geselecteerde studies met middelbare school leerlingen². Drie van deze studies gebruikten “middle school” leerlingen. De overige twee studies deden onderzoek onder “high school” leerlingen of zowel “high school” als “middle school” leerlingen. Indien de proefpersonen niet bestonden uit middelbare school leerlingen werd er gewerkt met studenten. In de studies waarvan de proefpersonen middelbare school leerlingen waren hadden de jongste deelnemers een leeftijd van elf jaar en de oudste een leeftijd achttien jaar. Studenten waren personen die achttien jaar en ouder waren. Verder hadden vijf onderzoeken een steekproef van meer dan 1000 personen, vier onderzoeken maakten gebruik van een steekproef tussen de 100 en 300

² In de Verenigde Staten is de middelbare school opgebouwd uit twee fasen. De eerste fase is de driejarige “middle school” die wordt gevolgd door leerlingen tussen de 11 en de 14 jaar. De fase die hierop volgt is de vierjarige “high school” en wordt gevolgd door leerlingen tussen de 14 en 18 jaar.

personen en slecht één onderzoek had een steekproef van minder dan 100 personen.

De perioden waarbinnen het gebruik van alcohol werd vastgesteld liepen sterk uiteen. Zo werd er in acht van de tien artikelen gebruik gemaakt van één of meerdere van de volgende perioden:

- Hele leven
- Afgelopen drie maanden
- Afgelopen 7 dagen
- Afgelopen twaalf maanden
- Afgelopen 30 dagen
- Afgelopen 14 dagen

Gilles, Turk en Fresco (2006) duiden geen periode aan en Collins en Carey (2007) bepaalden de intentie tot alcoholgebruik voor de komende twee weken. Verder werd er in twee onderzoeken uitsluitend gevraagd naar hoe vaak men alcohol had gedronken, terwijl vier onderzoeken vroegen naar de hoeveelheid gedronken alcohol per keer. In vier studies werd zowel naar de frequentie als naar de hoeveelheid gevraagd.

3.2.3. *Kwaliteit*

Alle geselecteerde artikelen deden onderzoek naar oorzaken van alcoholgebruik die naar voren zijn gekomen in voorgaande studies. Toch wisten zeven van de tien onderzoeken een originele wending te geven aan hun werk. Zo was het onderzoek van Hopfer et al. (2005) volgens hen het eerste longitudinale onderzoek naar de invloed van genen (DRD2, DRD4, DAT1, 5HTT) en omgeving op de hoeveelheid gedronken alcohol door adolescenten en jongvolwassenen. Ook het werk van Gilles, Turk en Fresco (2006) was bijzonder te noemen. Volgens de auteurs was dit namelijk het eerste onderzoek dat de relatie tussen sociale angst, alcoholverwachtingen, self-efficacy met betrekking tot het weigeren van alcohol en alcoholgebruik tegelijkertijd bestudeerde. Het opvallende aan de studie van Catanzaro en Laurent (2004) was dat zij verwachtingen met betrekking tot negatieve stemming regulatie als voorspeller voor alcoholgebruik onder jongeren gebruikten, dit was volgens Catanzaro en Laurent namelijk nog niet eerder gedaan. Bovendien was er volgens de onderzoekers ook nog geen onderzoek verricht naar waargenomen steun van het gezin en verwachtingen met betrekking tot negatieve stemming regulatie als voorspellers voor alcoholgebruik onder jongeren in de context van het stressor vulnerability model. Wat de studie van Levy en Earleywines (2003) interessant maakte was het feit dat volgens hen er tot op heden weinig onderzoek naar de rol die verwachtingen met betrekking tot alternatieve gedragingen spelen in alcoholgebruik is gedaan. Hetzelfde gold voor de studie van Nelson en Wechsler (2003) die gericht was op de invloed die vrijetijdsbestedingen hebben op alcoholgebruik. Ondanks dat er heel wat bekend is over het alcoholgebruik van universiteitsatleten, constateerden Nelson en Wechsler dat er zeer weinig kennis is over het alcoholgebruik van niet-atleten die wel sportfans zijn. De invloed van het alcoholgebruik van universiteitsatleten zou echter over kunnen slaan op het alcoholgebruik van niet-atleten die wel sportfans zijn, waardoor studenten van universiteiten die een hoge waarde hechten aan sport een hogere mate van alcoholgebruik kunnen

hebben. Hurtz, Henriksen, Wang, Feighery en Fortmann (2007) wisten hun onderzoek uniek te maken door zich te richten op middelbare school leerlingen. In de ogen van deze vijf wetenschappers werd het meeste onderzoek naar de invloed van alcoholreclame en alcoholpromotiemateriaal op alcoholgebruik van jongeren namelijk gedaan onder studenten. Collins en Carey's (2007) studie naar de mate waarin de theory of planned behavior intentie tot alcoholgebruik en zo ook alcoholgebruik zelf voorspelt was kenmerkend, omdat Collins en Carey de invloed van alle onderdelen van de theorie, en niet losse facetten ervan, tegelijkertijd bestudeerden. Daarnaast voegden zij ook nog voorgaand alcoholgebruik toe aan de theorie en was hun onderzoek longitudinaal. Volgens Collins en Carey waren deze drie aspecten nog niet vaak voorgekomen in onderzoeken naar de mate waarin de theory of planned behavior alcoholgebruik voorspelt.

Alle Amerikaanse artikelen werden gepubliceerd in internationale tijdschriften en verwezen naar Engelstalige publicaties. Een enkele keer werd er verwezen naar Engelstalige onderzoeken die in het buitenland waren verricht. Geen van de tien geselecteerde Poolse studies werd genoemd in de Amerikaanse werken. Verder waren de geselecteerde studies afkomstig van verschillende onderzoeksgroepen en werden geschreven door diverse auteurs.

Wat betreft het aantal factoren dat onderzocht werd per artikel kan gezegd worden dat de meeste studies zich richtten op twee factoren die van invloed kunnen zijn op het alcoholgebruik van jongeren. Twee studies deden onderzoek naar drie factoren en drie studie naar één, vier of vijf factoren. Tabel 4 geeft de onderzochte factoren per studie weer. Drie onderzoeken, namelijk die van Hurtz, Henriksen, Wang, Feighery en Fortmann, Martino, Collins, Ellickson, Schell en McCaffrey (2005) en Nelson en Wechsler, hielden in hun studie naast de onafhankelijke variabelen rekening met andere factoren die van invloed kunnen zijn op het drankgebruik van jongeren. In het werk van Hurtz, Henriksen, Wang, Feighery en Fortmann waren dit demografische gegevens, toezicht van moeder, nemen van risico, toezicht na schooltijd en schoolprestaties. Martino, Collins, Ellickson, Schell en McCaffrey hielden rekening met demografische gegevens, samenstelling van gezin, opleiding ouders en mate van tv kijken. Bij Nelson en Wechsler waren demografische gegevens en lidmaatschap van een studentenvereniging de controlevariabelen.

Alle geselecteerde studies maakten gebruik van verschillende analysemodellen. Zo had het onderzoek van Levy en Earleywine een 1x2x2 model. Er werd namelijk gekeken hoe alcoholgebruik wordt beïnvloed door lage vs. hoge alcoholverwachtingen en hoe lage vs. hoge studieverwachtingen hierop inspelen. Gilles, Turk en Fresco gebruikten een 1x3 model. Hun onderzoek wilde namelijk vaststellen hoe sociale angst, alcoholverwachtingen en self-efficacy met betrekking tot het weigeren van alcohol tegelijkertijd van invloed zijn op alcoholgebruik. Uiteraard werd hierbij ook gekeken naar de afzonderlijke invloed van de factoren en interactie effecten. Hurtz, Henriksen, Wang, Feighery en Fortmann werkten met een 1x1x1 model. Hun studie bepaalde hoe alcoholreclame en alcoholpromotiemateriaal inspelen op alcoholgebruik van jongeren. Een 2x1x1x1x3 model werd gehanteerd door Martino, Collins, Ellickson, Schell en McCaffrey. Dit onderzoek bepaalde het effect

Tabel 4. Onderzochte factoren met betrekking tot alcoholgebruik in Amerikaanse literatuur.

Auteurs van onderzoek	Aantal onderzochte factoren	Factoren
Nelson en Wechsler	1	Bezoeken van sportevenementen
Hopfer et al.	2	Genen, omgeving
Hurtz, Henriksen, Wang, Feighery en Fortmann	2	Alcoholreclame, alcoholpromotiemateriaal
Collins en Carey	2	Theory of planned behavior, voorgaand alcoholgebruik
Martino, Collins, Ellickson, Schell en McCaffrey	2	Sociale invloeden, sociale gehechtheid
Gilles, Turk en Fresco	3	Sociale angst, alcoholverwachtingen, self-efficacy m.b.t. weigeren van alcohol
Magid, MacLean en Colder	3	Sensation seeking, impulsiviteit, drinkmotieven
Simons-Morton	4	Peers, gezin, schoolengagement, alcoholverwachtingen
Catanzaro en Laurent	5	Waargenomen steun van gezin, verwachtingen m.b.t. negatieve stemming regulatie, alcoholverwachtingen m.b.t. verminderen van spanning, avoidant coping

Noot: In het onderzoek van Martino, Collins, Ellickson, Schell en McCaffrey was de afhankelijke variabele alcoholverwachtingen.

van reclame, sociale gehechtheid en de invloed van peers en ouders op alcoholpositiviteit en alcoholpotentie en maakte hierbij onderscheid tussen drinkers en niet-drinkers. Nelson en Wechsler deden onderzoek aan de hand van een 2x6 model. Ze maakten namelijk onderscheid tussen sportfans en niet sportfans en deelden alcoholgebruik in zes categorieën:

1. Afgelopen jaar niet gedronken.
2. 1 keer of vaker overmatig gedronken in de afgelopen 2 weken.
3. Voornamelijk overmatig gebruik van alcohol.
4. 10 keer of vaker gedronken in de afgelopen 30 dagen.
5. 3 keer of vaker gedronken ik de afgelopen 30 dagen.
6. Drinken om dronken te worden.

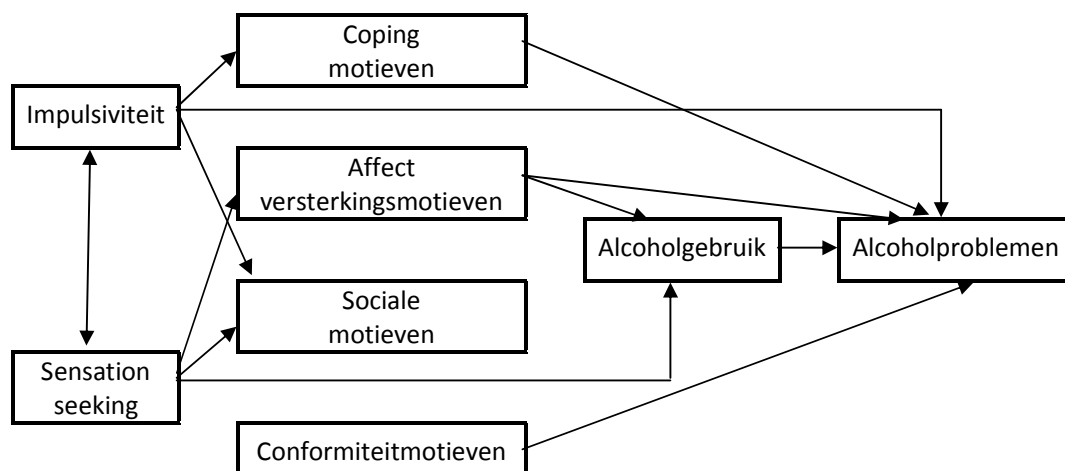
Simons-Morton (2004) gebruikte een 1x1x1x1x1 model. Zijn bedoeling was namelijk het bestuderen van het effect die gezin, peers, schoolengagement en alcoholverwachtingen hebben op het alcoholgebruik van adolescenten. Hopfer et al. benutten in hun studie drie modellen:

1. Een 3x4 model, waarbij werd gekeken hoe alcoholgebruik van eenenige tweelingen, twee-eiige tweelingen, broertjes en zusjes en half broertjes en zusjes correleerden gedurende drie perioden.

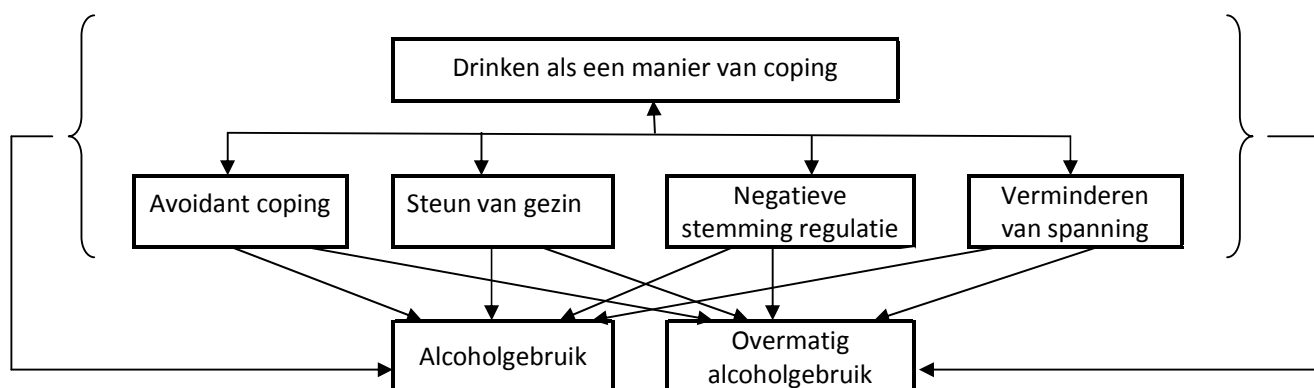
2. 3x4 model, waarbij werd gekeken in welke mate de DRD2, DRD4, DAT1 en 5HTT genen correleerden met het alcoholgebruik in drie perioden.
3. 3x1x1 model, waarbij werd gekeken in welke mate het alcoholgebruik in drie perioden met elkaar correleerde onderscheid makend tussen genen en omgeving.

Drie werken verrichtten onderzoek aan de hand van een model of theorie en maakten hierdoor gebruik van zeer complexe analysemodellen. Deze drie studies waren die van Magid, MacLean en Colder (2007), Catanzaro en Laurent en Collins en Carey. Figuur 1 geeft het analysemodel weer van Magid, MacLean en Colder. Figuur 2 beeldt het analysemodel van Catanzaro en Laurent af, dat werd toegepast op drinkers en niet drinkers. Collins en Carey gebruikten de theory of planned behavior als analysemodel en voegden hier voorgaand alcoholgebruik aan toe als extra factor.

Figuur 1. Analysemodel Magid, MacLean en Colder (2007).

Figuur 2. Analysemodel Catanzaro en Laurent (2004).

4. Conclusie en discussie

4.1. Conclusie Polen

Van de drie thema's die onderscheiden konden worden binnen de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren richtte Polen zich op de psychologische en sociale oorzaken. Er werd ook onderzoek gedaan naar biologische oorzaken van alcoholgebruik, maar dit was zeer zeldzaam en niet gericht op jongeren. Biologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren vormden daarmee het minst onderzochte thema in Polen. Het meest onderzochte thema als het gaat om de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren waren de sociale oorzaken. Meer dan de helft van de gevonden literatuur viel namelijk onder deze categorie. Hierbij moet echter wel gezegd worden dat ondanks het feit dat de meerderheid van de gevonden literatuur onder sociale oorzaken viel, er in het thema psychologische oorzaken meer onderwerpen werden onderzocht. De onderwerpen, en hun definities, met betrekking tot de sociale oorzaken zijn te zien in tabel 5. Tabel 6 geeft de onderwerpen en definities weer die waren gevonden voor het thema "psychologische oorzaken". Binnen het thema "sociale oorzaken" was het onderwerp sociale veranderingen een bijzonder verschijnsel. Er is namelijk weinig Engelstalig onderzoek dat spreekt over de invloed die de overgang van het communisme naar de democratie heeft gehad op het alcoholgebruik van jongeren. In het thema "psychologische oorzaken" werd ook een opvallend begrip genoemd, namelijk sense of coherence. Sense of coherence is een term die voornamelijk gebruikt wordt in onderzoek naar stress en wordt zelden gezien in studies naar alcoholgebruik.

Tabel 5. Onderwerpen en definities van het thema "sociale oorzaken".

Onderwerp	Definitie
1. <i>Peers</i>	Vrienden, klasgenoten
2. <i>Gezin</i>	Kinderen en biologische ouders
3. <i>Vrijtijdsbestedingen</i>	Sport, hobby's, overige activiteiten
4. <i>Sociale veranderingen</i>	Overgang van communisme naar democratie
5. <i>Religie</i>	Frequentie van kerkbezoek, belang van geloof in het leven
6. <i>Wetten en regels</i>	Verkrijgbaarheid van alcohol

Noot: Het onderwerp wetten en regels is niet betrokken bij de vergelijking tussen Polen en de Verenigde Staten, omdat deze werd bestudeerd aan de hand van een review en geen oorspronkelijk onderzoek.

Tabel 6. Onderwerpen en definities van het thema “psychologische oorzaken”.

Onderwerp	Definitie
1. <i>Cognitie</i>	Kennis over de werking van alcohol en alcoholverslaving
2. <i>Waargenomen normen</i>	Overtuiging dat iemand geen alcohol mag drinken
3. <i>Self-efficacy</i>	Beschikking over middelen om doelen te bereiken
4. <i>Sense of coherence</i>	Overtuiging dat de dingen die op iemand afkomen: • gestructureerd, voorspelbaar en verklaarbaar zijn • de inspanning waard zijn • voldoende middelen ter beschikking hebben om met ze om te gaan
5. <i>Attitude</i>	Positieve en negatieve gevolgen van alcoholgebruik
6. <i>Zelfbeeld</i>	Tevredenheid met jezelf en je leven
7. <i>Acceptatie</i>	Waardering van peers

De Poolse artikelen waren afkomstig van slechts drie onderzoeksgroepen en werden over het algemeen geschreven door één of meerdere van de volgende vijf personen: Bobrowski, Borucka, Okulicz-Kozaryn, Pisarska en Stepień. Hierbij moet vermeld worden dat acht van de tien werken afkomstig waren van één en dezelfde onderzoeksgroep en dat alle bovengenoemde auteurs werkzaam waren bij deze instantie. Slechts twee van de tien geselecteerde artikelen waren gepubliceerd in het Engels en verschenen hierdoor in internationale tijdschriften. Alle Poolse onderzoeken verwezen naar zowel Poolse als buitenlandse publicaties, maar citeerden geen enkele keer de tien geselecteerde Amerikaanse artikelen.

Wat verder kenmerkend was aan Pools onderzoek is het feit dat er nooit specifieke hypothesen of verwachtingen werden genoemd met betrekking tot de uitkomsten. Bovendien waren de Poolse onderzoeken zelden gebaseerd op modellen of theorieën. Van de tien geselecteerde artikelen berustten louter twee studies op een model of theorie. De rest grondde het onderzoek door middel van voorgaande studies.

Bijna alle oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren werden onderzocht met behulp van vragenlijsten. Slechts twee studies maakten gebruik van een andere methode. Één van deze methoden waren groepsinterviews. Het bijzondere aan deze vorm van onderzoek is dat kwalitatief onderzoek een zelden geziene onderzoeksmethode is in studies naar alcoholgebruik. Een nadeel van deze methode, ten opzichte van kwantitatief onderzoek, is namelijk dat men over het algemeen geen gebruik kan maken van een representatieve steekproef waardoor de uitkomsten van het onderzoek niet generaliseerbaar zijn. Een voordeel van kwalitatief onderzoek is echter dat men op basis van de verzamelde data originelere en effectievere ideeën voor interventies op kan doen. Men weet dan namelijk wat de jongeren zelf denken en kan niet de fout maken op de denkwijze van een volwassene te gebruiken voor een interventie die is bedoeld voor jongeren. Een studie die ook een andere methode gebruikte dan vragenlijsten was die van Samochowiec et al. (2005). Samochowiec et al. werkten

namelijk met patiënt-controle onderzoek en een vergelijking tussen ouders en kinderen. In genetisch onderzoek zijn dit twee veel voorkomende onderzoeksmethoden, maar de studie van Samochowiec et al. was volgens hen wel de eerste die de rol van het GRIK3 (Ser310A1a) polymorfisme in de pathogenese van alcoholisme toetste aan de hand van een vergelijking tussen ouders en kinderen. Negen van de tien onderzoeken maakten gebruik van inferentiële statistiek. In twee van deze negen studies speelde descriptieve statistiek echter de hoofdrol. Verder waren twee onderzoeken longitudinaal.

Wat betreft proefpersonen werkten bijna alle studies met middelbare school leerlingen. Slechts één studie maakte gebruik van studenten, die volgens Chodkiewicz (2006) over het algemeen een zeer zelden onderzochte doelgroep zijn in Polen als het gaat om alcoholgebruik. De steekproeven varieerden van minder dan 100 tot meer dan 1000 respondenten. Vijf van de tien onderzoeken hadden volgens de statistische normen een te kleine steekproef, waardoor de uitkomsten waarschijnlijk niet generaliseerbaar zijn. Vier onderzoeken hadden daarentegen een veel te grote steekproef (meer dan 1000 respondenten) waardoor er waarschijnlijk onnodig veel geld en tijd is besteed aan het onderzoek en er een grote kans bestaat dat alle statistische analyses significant blijken te zijn.³

Voor het vaststellen van alcoholgebruik werden frequentie en/of hoeveelheid gedronken alcohol gebruikt. Deze werd(en) gemeten aan de hand verschillende periodes, zoals afgelopen week, maand en half jaar.

Per onderzoek werd er in Polen doorgaans gekeken naar hoe één factor van invloed kan zijn op het alcoholgebruik van jongeren. Sommige onderzoeken delen deze factor echter wel op in verschillende subgroepen. Een voorbeeld hiervan is de studie van Bobrowski (2003) die vrijetijdsbestedingen splitste in vier groepen. Anderen probeerden variatie aan te brengen in hun onderzoek door onderscheid te maken tussen de proefpersonen of hun alcoholgebruik. Zo maakten Okulicz-Kazaryn en Pisarska (2001) onderscheid tussen abstinenteren, bier/wijn drinkers, bier/wijn/wodka/andere sterke drank drinkers, roken en drinken, roken/drinken en drugs. Over het algemeen werd er dus geen gebruik gemaakt van ingewikkelde analysemodellen.

4.2. *Conclusie Verenigde Staten*

Onderzoek naar de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren richtte zich in de Verenigde Staten op biologische, psychologische en sociale factoren. Hierbij vormden biologische oorzaken het minst onderzochte thema in de Verenigde Staten. Van de 22 artikelen die waren gevonden voor de Verenigde Staten hadden slechts twee betrekking op dit thema. Het meest onderzochte thema waren

³ Indien gebruik wordt gemaakt van een foutmarge van 5%, een betrouwbaarheidsniveau van 95%, een spreiding van 50% en een populatiegrootte van 20.000 (steekproefgrootte veranderd niet veel voor populaties die groter zijn dan 20.000) moet de minimale steekproefgrootte 377 personen zijn.

met maar liefst twaalf artikelen de psychologische oorzaken. Ook wanneer werd gekeken naar het aantal onderwerpen dat werd behandeld per thema waren psychologische oorzaken de koploper. Tabel 7 geeft de onderzochte onderwerpen, en hun definities, weer voor het thema “sociale oorzaken”. De onderwerpen en definities met betrekking tot het thema “psychologische oorzaken” worden getoond in tabel 8. Binnen het thema “psychologische oorzaken” vormde één van de onderdelen van coping een

Tabel 7. Onderwerpen en definities van het thema “sociale oorzaken”.

Onderwerp	Definitie
<i>Peers</i>	Vrienden, klasgenoten
<i>Gezin</i>	Ouders
<i>Vrijtijdsbestedingen</i>	Bezoeken van sportevenementen
<i>Reclame</i>	Alcoholreclame in winkels/TV/tijdschriften, alcoholpromotiemateriaal
<i>Wetten en regels</i>	Verkrijgbaarheid van alcohol, sociale boodschap over alcohol, beleid met betrekking tot alcohol

Noot: Het onderwerp wetten en regels is niet betrokken bij de vergelijking tussen Polen en de Verenigde Staten, omdat deze werd bestudeerd aan de hand van een review en geen oorspronkelijk onderzoek.

Tabel 8. Onderwerpen en definities van het thema “psychologische oorzaken”.

Onderwerp	Definitie
<i>Verwachtingen</i>	1. Alcoholpositiviteit, alcoholpotentie* 2. Profijt van studeren, een diploma en hoog cijfergemiddelde**
<i>Waargenomen normen</i>	Overtuiging van de mening die anderen van je hebben en de mate waarin deze mening belangrijk is voor je
<i>Self-efficacy</i>	Beschikking over middelen om doelen te bereiken
<i>Coping</i>	Avoidant coping, steun van het gezin, negatieve stemming regulatie, verminderen van spanning
<i>Persoonlijkheid</i>	Sociale angst, sensation seeking, impulsiviteit
<i>Attitude</i>	Evaluatie van eigen gedrag

* Alcoholverwachtingen

** Studieverwachtingen

verrassend fenomeen. Negatieve stemming regulatie was volgens de onderzoekers namelijk nog niet eerder gebruikt als voorspeller van alcoholgebruik onder jongeren. Uit het onderzoek van Levy en Earleywines (2003) bleek dat er tot op heden ook weinig onderzoek gedaan is naar de rol die verwachtingen met betrekking tot alternatieve gedragingen, zoals studie, spelen in het alcoholgebruik van jongeren. Het onderzoek van Gilles, Turk en Fresco (2006) viel evenzo op binnen het thema “psychologische oorzaken”, aangezien dit volgens hen het eerste onderzoek was dat de invloed van sociale angst, alcoholverwachtingen en self-efficacy op het alcoholgebruik van jongeren tegelijkertijd

bestudeerde. In het thema “sociale oorzaken” was het onderwerp vrijetijdsbestedingen een origineel onderwerp. Volgens Nelson en Wechsler (2003) is er namelijk weinig kennis over het alcoholgebruik van niet atleten die wel sportfans zijn.

Alle Amerikaanse werken verschenen in internationale tijdschriften en verwezen naar Engelstalige publicaties. Een enkele keer werd er verwezen naar Engelstalige onderzoeken die in het buitenland waren verricht, maar omdat de afkomst van buitenlandse werken die zijn gepubliceerd in internationale tijdschriften moeilijk te achterhalen is, is het mogelijk dat Amerikaanse onderzoekers vaker verwijzen naar buitenlandse publicaties. Amerikaanse onderzoekers maakten geen enkele keer gebruik van de voor dit onderzoek geselecteerde Poolse studies, wat ook vanzelfsprekend is aangezien de meeste Poolse studies uitsluitend in het Pools waren gepubliceerd. Verder waren de Amerikaanse onderzoeken afkomstig van verschillende onderzoeksgroepen en werden geschreven door diverse auteurs.

Zeven van de tien studies baseerden zich op theorieën of modellen. Het feit dat Catanzaro en Laurent (2004) in hun onderzoek uitgingen van het stressor vulnerability model en hier steun van het gezin en negatieve stemming regulatie aan toevoegden als extra voorspellers maakte hun onderzoek opvallend. Naar het weten van Catanzaro en Laurent was er namelijk nog geen onderzoek verricht naar de waargenomen steun van het gezin en verwachtingen met betrekking tot negatieve stemming regulatie als voorspellers voor alcoholgebruik onder jongeren in de context van het stressor vulnerability model. Collins en Carey's (2007) studie naar de mate waarin de theory of planned behavior intentie tot alcoholgebruik en zo ook alcoholgebruik zelf voorspelt was kenmerkend, omdat Collins en Carey de invloed van alle onderdelen van de theorie, en niet losse aspecten ervan, tegelijkertijd bestudeerden en hier ook nog voorgaand alcoholgebruik aan toe voegden. Volgens Collins en Carey is dit nog niet vaak voorgekomen in studies die onderzoek verrichtten naar de mate waarin de theory of planned behavior alcoholgebruik voorspelt. Zes van de zeven studies die gegrond waren op theorieën of modellen deden aan de hand van deze uitspraken over de te verwachten uitkomsten. De drie studies die gebaseerd waren op voorgaand onderzoek deden geen voorspellingen met betrekking tot resultaten.

Alle oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren werden onderzocht met behulp van vragenlijsten waarvan de verzamelde data werden geanalyseerd door middel van inferentiële statistiek. In één studie stond descriptieve statistiek echter op de voorgrond. Drie studies waren longitudinaal. Van deze drie longitudinale studies vielen er twee op. Zo was het onderzoek van Hopfer et al. (2005) volgens hen het eerste longitudinale onderzoek naar de invloed van genen (DRD2, DRD4, DAT1, 5HTT) en omgeving op de hoeveelheid gedronken alcohol door adolescenten en jongvolwassenen. Uit de studie van Collins en Carey bleek dat er zelden longitudinaal onderzoek wordt uitgevoerd naar de mate waarin de theory of planned behavior toekomstig alcoholgebruik voorspelt.

Als het gaat om proefpersonen werd er even vaak gebruik gemaakt van studenten als van middelbare school leerlingen. Door gebruik te maken van middelbare school leerlingen wisten Hurtz,

Henriksen, Wang, Feighery en Fortmann (2007) hun onderzoek uniek te maken. Het meeste onderzoek naar de invloed van alcoholreclame en alcoholpromotiemateriaal op alcoholgebruik van jongeren wordt volgens deze wetenschappers namelijk gedaan onder studenten. De steekproeven varieerden van minder dan 100 tot meer dan 1000 jongeren. Van de steekproeven waren er vijf te klein waardoor de uitkomsten waarschijnlijk niet generaliseerbaar zijn en vijf te groot (meer dan 1000 jongeren) waardoor er naar alle waarschijnlijkheid te veel geld en tijd is besteed aan de onderzoeken en er een grote kans bestaat dat alle statistische analyses significant blijken te zijn.⁴

Alcoholgebruik werd bepaald aan de hand van frequentie en/of hoeveelheid gedronken alcohol en werd gemeten voor verschillende periodes zoals afgelopen jaar, maand en week.

Het aantal onderzochte factoren dat van invloed kan zijn op het alcoholgebruik van jongeren varieerde van slechts één factor tot wel vijf factoren. Twee à drie factoren waren echter de norm. Een aantal onderzoeken deelde hun onafhankelijke en/of afhankelijke variabele(n) in in subvariabelen. Een voorbeeld hiervan is het werk van Nelson en Wechsler die onderscheid maakten tussen sportfans en niet-sportfans en tegelijkertijd alcoholgebruik splitste in zes categorieën. Analysemodellen liepen uiteen van de meest eenvoudige tot zeer ingewikkelde. Zo maakten Hurtz, Henriksen, Wang, Feighery en Fortmann bijvoorbeeld gebruik van een 1x1x1 model die moest vaststellen hoe alcoholreclame en alcoholpromotiemateriaal van invloed zijn op alcoholgebruik. Magid, MacLean en Colder (2007) gebruikten daarentegen een heel ingewikkeld model (zie figuur 1) als uitgangspunt van hun onderzoek. Op basis hiervan kan gezegd worden dat in de Verenigde Staten niet een standaard analysemodel werd gehanteerd.

4.3. *Algemene conclusie en discussie*

Ondanks dat verscheidene landen onderzoek uitvoeren naar de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren blijft het gebruik van alcohol onder deze groep stijgen. Waarschijnlijk hebben we tot op heden onvoldoende of onjuiste inzichten in de oorzaken van dit fenomeen of worden de onderzoeksresultaten niet toegepast tijdens de ontwikkeling van interventies. De bedoeling van deze studie was om aan de hand van twee landen knelpunten op te sporen in onderzoek naar de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. Zo kon bepaald worden of onderzoekers uit verschillende culturen iets van elkaar kunnen leren en op die manier nieuwe inzichten in de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren aan het licht kunnen komen. De twee landen die gekozen zijn voor het opstellen van de vergelijking waren Polen en de Verenigde Staten. Beide landen kenden een aantal overeenkomsten, maar ook vele verschillen als het gaat om onderzoek naar de oorzaken van alcoholgebruik onder

⁴ Indien gebruik wordt gemaakt van een foutmarge van 5%, een betrouwbaarheidsniveau van 95%, een spreiding van 50% en een populatiegrootte van 20.000 (steekproefgrootte verandert niet veel voor populaties die groter zijn dan 20.000) moet de minimale steekproefgrootte 377 personen zijn.

jongeren. Tabel 9 weergeeft een vergelijking tussen beide landen op gebied van onderzochte thema's, onderzoeksmethoden en onderzoekskwaliteit.

Zowel in Polen als in de Verenigde Staten werd er het minst onderzoek gedaan naar de biologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. Onderzoek naar biologische oorzaken van alcoholgebruik werd in Polen zelfs alleen uitgevoerd onder volwassenen. Dit is echter niets merkwaardigs aangezien er maar weinig onderzoek is dat zich expliciet richt op genetische oorzaken van alcoholgebruik en tegelijkertijd jongeren als proefpersonen gebruikt. Verder werden er voor de Verenigde Staten meer artikelen gevonden voor het thema "psychologische oorzaken", terwijl in Polen sociale oorzaken de koploper waren. Hierbij moet wel gezegd worden dat wanneer werd gekeken naar het aantal onderwerpen dat werd bestudeerd binnen de thema's "psychologische oorzaken" en "sociale oorzaken" in Polen, psychologische oorzaken meer onderwerpen bevatten. Het verschil was echter klein, namelijk zeven onderwerpen voor de psychologische oorzaken en zes voor de sociale oorzaken. Polen onderzocht voor zowel de psychologische als sociale oorzaken meer onderwerpen dan Verenigde Staten, maar deze ongelijkheid is vrijwel nihil te noemen. Voor zowel de psychologische als sociale oorzaken had Polen namelijk één onderwerp meer. Een opvallend verschil tussen beide landen wanneer werd gekeken naar de onderzochte onderwerpen was dat er in de Verenigde Staten behoorlijk wat onderzoek gericht was op verwachtingen, persoonlijkheid en reclame, terwijl in Polen helemaal geen onderzoek werd gedaan naar deze onderwerpen. Een ander verschijnsel dat de aandacht trok was het feit dat ondanks dat de studies verschillende termen gebruikten voor weerstandsbronnen tegen het gebruik van alcohol, ze in principe onderzoek deden naar hetzelfde. Sense of coherence dat gebruikt werd in Pools onderzoek is namelijk een combinatie van self-efficacy en coping die gebruikt werden in de Verenigde Staten. Als men de drie onderdelen van de definitie van sense of coherence uit elkaar haalt is namelijk te zien dat "de overtuiging dat dingen die op hem/haar afkomen vanuit de interne en externe omgeving gestructureerd, voorspelbaar en verklaarbaar zijn" en "de overtuiging dat de dingen die op hem/haar afkomen de inspanning die hij/zij ervoor moet leveren waard zijn" overeenkomen met coping. "De overtuiging dat hij/zij voldoende middelen heeft om met de dingen die op hem/haar af komen om te gaan" is gelijk aan de definitie van self-efficacy. Er waren dus ogenschijnlijke conceptuele tegenstellingen, terwijl studies uit beide landen eigenlijk grote conceptuele overeenkomsten vertoonden. Wat verder kenmerkend was, is dat in beide landen wetten en regels werden onderzocht aan de hand van reviews en geen oorspronkelijke onderzoeken. Daarnaast werd er in beide landen weinig tot geen onderzoek gedaan naar de invloed die cognitie, zelfbeeld, acceptatie, leefomstandigheden, sociale veranderingen en religie hebben op alcoholgebruik van jongeren. De definities van de onderwerpen die zowel in Polen als de Verenigde Staten werden onderzocht kwamen overeen.

Amerikaans onderzoek was veel vaker gebaseerd op theorieën of modellen dan Pools onderzoek. Pools onderzoek werd voornamelijk gegrond op resultaten van voorgaande onderzoeken.

Tabel 9. Vergelijking tussen Polen en de Verenigde Staten.

	Polen	Verenigde Staten
<i>Thema's</i>		
<i>Thema top 3</i>	1. Sociale oorzaken 2. Psychologische oorzaken 3. Biologische oorzaken	1. Psychologische oorzaken 2. Sociale oorzaken 3. Biologische oorzaken
<i>Onderzochte onderwerpen</i>	Genen, peers, gezin, vrijetijdsbestedingen, wetten en regels, waargenomen normen, self-efficacy, attitude, sociale veranderingen, religie, cognitie, sense of coherence, zelfbeeld, acceptatie	Genen, peers, gezin, vrijetijdsbestedingen, wetten en regels, reclame, verwachtingen, waargenomen normen, self-efficacy, coping, persoonlijkheid, attitude
<i>Gebruikte theorieën / modellen</i>	• Model der alternatieven • Theory of planned behavior	• Molar behavioral choice theorieën • Social cognitive theory of social anxiety and drinking • Stressor vulnerability model • Theory of sensation seeking • Theory of planned behavior • Social learning theory models • Social development model • Social control theory • Problem behavior theory
<i>Verwachtingen m.b.t. mogelijke uitkomsten van onderzoek</i>	Nee	Ja
<i>Methode</i>		
<i>Onderzoeksmethode</i>	Cross-sectionele vragenlijsten	Cross-sectionele vragenlijsten
<i>Statistiek</i>	Inferentieel	Inferentieel
<i>Proefpersonen</i>	Middelbare school leerlingen	Middelbare school leerlingen en Studenten
<i>Steekproefgrootte</i>	Redelijk	Redelijk
<i>Alcoholgebruik</i>	Frequentie en/of hoeveelheid gedurende verscheidene perioden	Frequentie en/of hoeveelheid gedurende verscheidene perioden
<i>Kwaliteit</i>		
<i>Aantal onderzochte factoren m.b.t. alcoholgebruik (per onderzoek)</i>	1	2 à 3
<i>Analysemodellen</i>	Simpel	Van simpel tot zeer complex
<i>Originaliteit van onderzoek</i>	5 originele studies	8 originele studies
<i>Publicaties</i>	Nationaal	Internationaal
<i>Aantal onderzoeksgroepen</i>	3	21

Waarschijnlijk zorgde het gebrek aan theorieën en modellen in Poolse studies voor het feit dat er nooit voorspellingen met betrekking tot mogelijke uitkomsten van het onderzoek werden gedaan. Frappant was dat in beide landen onderzoek werd gedaan naar hoe de theory of planned behavior toekomstig alcoholgebruik kan voorspellen. Het Amerikaanse onderzoek was echter veel revolutionairder dan het Poolse onderzoek. In de Verenigde Staten werden namelijk alle aspecten van de theorie plus voorgaand alcoholgebruik tegelijkertijd bestudeerd, terwijl Polen zich richtte op de losse onderdelen van de theorie wat al vele malen eerder is gedaan. Daarnaast was het Amerikaanse onderzoek longitudinaal.

Alle Amerikaanse onderzoeken werden gepubliceerd in internationale tijdschriften. Meer dan de helft van de Poolse studies was daarentegen uitsluitend verschenen in nationale tijdschriften. Onderzoekers uit beide landen verwezen naar publicaties uit zowel hun eigen land als het buitenland. Poolse wetenschappers verwezen hierbij veel vaker naar buitenlandse publicaties dan Amerikaanse wetenschappers. Alle Amerikaanse onderzoeken verwezen echter naar Engelstalige artikelen waardoor moeilijk te achterhalen viel of deze afkomstig waren uit de Verenigde Staten of uit een ander land. Het is daarom mogelijk dat Amerikaanse onderzoekers vaker verwijzen naar buitenlandse publicaties. Verder waren de Amerikaanse artikelen afkomstig van verschillende onderzoeksgroepen en werden geschreven door diverse auteurs. De Poolse artikelen waren afkomstig van voornamelijk één onderzoeksgroep en werden hoofdzakelijk geschreven door vijf auteurs die tevens werkzaam waren bij deze instantie.

De methoden die beide landen gebruikten voor het uitvoeren van onderzoek waren praktisch gelijk. Zowel de Verenigde Staten als Polen gebruikten voornamelijk cross-sectionele vragenlijsten, inferentiële statistiek, redelijke steekproeven en frequentie en/of hoeveelheid gedronken alcohol als maatstaaf voor alcoholgebruik. Het enige verschil was dat in de Verenigde Staten naast middelbare school leerlingen ook studenten als proefpersonen werden gebruikt en in Polen niet.

Polen en de Verenigde Staten verschilden wel wat betreft de kwaliteit van hun onderzoeken. De Verenigde Staten maakten namelijk gebruik van complexere analysemodellen en onderzochten per onderzoek meerdere factoren die een rol kunnen spelen in het alcoholgebruik van jongeren. Ook werd er in de Verenigde Staten vaker onderzoek gedaan dat in vergelijking met eerder verrichtte onderzoeken vernieuwend was. Kwalitatief gezien waren de Amerikaanse studies daarom beter dan de Poolse, maar dit kan veroorzaakt worden door het feit dat de Verenigde Staten groter zijn en hierdoor meer universiteiten, wetenschappers en geld hebben voor onderzoek. In tegenstelling tot de Verenigde Staten verrichtten in Polen voornamelijk vijf onderzoekers die afkomstig zijn uit dezelfde onderzoeksgroep onderzoek naar de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. Hierdoor is er in Polen waarschijnlijk veel minder dynamiek en concurrentie dan in de Verenigde Staten.

Aan de hand van het bovenstaande kunnen er een aantal aanbevelingen voor toekomstig onderzoek worden gedaan. Polen zou zich bij het doen van onderzoek vaker moeten richten op theorieën en modellen die alcoholgebruik van jongeren kunnen verklaren, in plaats van voorgaand

onderzoek als uitgangspunt te gebruiken. Door onderzoek vaker te baseren op modellen en theorieën wordt de kans om nieuwe inzichten in de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren te ontdekken groter. Indien men zich namelijk uitsluitend focust op voorgaand onderzoek loopt men het risico om elke keer hetzelfde te onderzoeken zonder dat men er nieuwe factoren of ideeën aan toevoegt. Verder zou Polen vaker onderzoek moeten verrichten onder studenten, aangezien uit onderzoek blijkt dat jongvolwassenen over het algemeen meer drinken dan andere leeftijdsgroepen en hierdoor ook vaker negatieve gevolgen van alcoholgebruik ondervinden (Chodkiewicz, 2006). Daarnaast moet Polen ook meer onderzoek verrichten naar de invloed die verwachtingen, persoonlijkheid en reclame kunnen hebben op het alcoholgebruik van jongeren. Resultaten uit Amerikaanse studies wijzen namelijk in meer of mindere mate op een verband tussen deze drie factoren en alcoholgebruik van jongeren. Het zou daarom interessant zijn om te kijken of andere culturen zoals Polen deze verbanden ook kunnen achterhalen. Poolse onderzoekers moeten ook vaker publiceren in internationale tijdschriften, zodat hun ideeën meer gehoor krijgen. Misschien is het ook verstandig om meer onderzoeksgroepen en wetenschappers enthousiast te maken voor het verrichten van onderzoek naar de oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. Op die manier zou er namelijk meer dynamiek en concurrentie ontstaan op dit gebied, wat zou zorgen voor meer theorievorming en bijzonder onderzoek. De Verenigde Staten zouden meer onderzoek kunnen doen naar het effect die sociale veranderingen hebben op het alcoholgebruik van jongeren. Het zou mooi zijn om te achterhalen of ook andere sociale veranderingen dan een wisseling van bestuursvormen het alcoholgebruik van jongeren kunnen beïnvloeden.

Tevens zijn er een aantal aanbevelingen die betrekking hebben op onderzoek in beide landen. Zo moet er in zowel Polen als de Verenigde Staten meer onderzoek komen naar de biologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren. Uit voorgaande studies naar de invloed die genen hebben op alcoholgebruik is namelijk gebleken dat de hoeveelheid, frequentie en afhankelijkheid van alcohol bij volwassenen, dus waarschijnlijk ook bij jongeren, wordt beïnvloed door deze factor (Hopfer et al., 2005). Verder wordt er in beide landen te weinig onderzoek gedaan naar buffers zoals religie en studie die alcoholgebruik kunnen tegengaan, terwijl het inspelen op dit soort factoren juist een enorme betekenis kan hebben voor het voorkomen of tegengaan van alcoholgebruik (Levy & Earleywine, 2003; Ham & Hope, 2003). Ondanks dat onderzoek aantoonde dat bijvoorbeeld overtuigingen over de gezondheidsgevolgen van roken (dus waarschijnlijk ook alcohol) weldegelijk van invloed zijn op het rookgedrag van jongeren. (Tyas & Pederson, 1998) wordt er ook weinig onderzoek gedaan naar cognitie. Daarnaast moeten beide landen onderzoek verrichten naar hoe leefomstandigheden van jongeren kunnen bijdragen aan alcoholgebruik. Uit literatuur komt namelijk duidelijk naar voren dat de leefomgeving gerelateerd is aan alcoholgebruik (Ham & Hope, 2003). Verder moet er ook meer onderzoek gedaan worden naar wetten en regels ten aanzien van alcohol, omdat deze juist bedoeld zijn om alcoholgebruik te beïnvloeden. Aan de methoden die Polen en de Verenigde Staten gebruiken voor het uitvoeren van onderzoek valt ook het één en ander te verbeteren.

Om te beginnen moet er gewerkt worden met iets betere steekproeven. Te grote steekproeven kosten namelijk veel geld en tijd en zorgen voor een grotere kans dat de uitgevoerde statistische analyses allemaal significant blijken te zijn. Te kleine steekproeven kunnen daarentegen niet representatief zijn, waardoor de vindingen niet gegeneraliseerd kunnen worden. Een ideale steekproef zou minimaal 377 jongeren moeten bevatten. Aangezien de basis voor een alcoholverslaving al op vroege leeftijd wordt gelegd zou het ook verstandig zijn om naast middelbare school leerlingen en studenten ook basisschool leerlingen te betrekken bij onderzoek. Misschien spelen bij kinderen namelijk andere factoren een rol in het alcoholgebruik dan bij jongeren. Een beperking van alle studies is dat deze voornamelijk gebruik maakten van zelf in te vullen vragenlijsten die gedurende één sessie werden afgenomen. Zelf rapportage vragenlijsten kunnen het opstellen van causale verbanden echter beperken en staan niet toe veranderingen door de tijd heen te meten. Er moet daarom meer longitudinaal en observationeel onderzoek gedaan worden. Ook zouden zowel Poolse als Amerikaanse onderzoekers het goede voorbeeld van Pisarska, Borucka, Okulicz-Kozaryn en Bobrowski (2002) moeten volgen en meer kwalitatief onderzoek moeten verrichten naar het alcoholgebruik van jongeren. Door het verkrijgen van informatie over specifieke behoeften die alcohol vervult voor bepaalde individuen kunnen namelijk effectievere interventies ontworpen worden en kan men niet de fout maken om de denkwijze van volwassenen toe te passen in een interventie voor jongeren. Wat betreft analysemodellen zouden er meerdere factoren tegelijkertijd moeten worden onderzocht om zo interacties tussen factoren te ontdekken. Een factor die van invloed is op alcoholgebruik van jongeren kan namelijk een zwakker of sterker effect hebben wanneer die tegelijkertijd voorkomt met andere factoren. Verder moet er meer onderzoek worden gedaan naar de bemiddelende rol die bepaalde factoren kunnen hebben in het alcoholgebruik. Een voorbeeld hiervan is de invloed die persoonlijkheid kan uitoefenen op de relatie tussen alcoholverwachtingen en alcoholgebruik. Er moeten derhalve iets complexere analysemodellen gebruikt worden.

Concluderend kan gezegd worden dat op gebied van onderzochte oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren beide landen wel iets van elkaar kunnen leren. Als het gaat om kwaliteit van onderzoek hebben de Verenigde Staten een streepje voor. Qua onderzoeksmethoden kennen zowel Polen als de Verenigde Staten behoorlijk wat tekortkomingen.

Op basis van deze studie kunnen er een aantal aanbevelingen voor toekomstig onderzoek van dit type worden gedaan. Zo zou een volgend onderzoek gebaseerd kunnen worden op meer dan tien artikelen per land, waardoor er mogelijk meer of juist minder verschillen ontdekt kunnen worden tussen de onderzochte landen. Daarnaast is het verstandig om in toekomstig onderzoek voor het zoeken van literatuur gebruik te maken van een even lange tijdsperiode en zich uitsluitend te richten op alcoholgebruik of verslavende middelen. Op die manier kan er namelijk geen beeldvertekening ontstaan. Ook zou het interessant zijn om onderzoeken als deze uit te voeren voor meer dan twee landen, zodat er een preciezer en uitgebreider beeld met betrekking tot onderzoek naar het

alcoholgebruik van jongeren ontstaat en verschillende culturen meer van elkaar kunnen leren. Tevens zal toekomstig onderzoek kunnen nagaan in welke mate onderzoeksresultaten worden geïmplementeerd in interventies.

5. Referentielijst

5.1. Geciteerde referenties

- Bobrowski, K. (2002). Poczucie koherencji oraz inne zasoby odpornościowe a używanie substancji psychoaktywnych przez młodzież. *Alkoholizm i Narkomania*, 15, 221-239.
- Bobrowski, K. (2003). Sposoby spędzania wolnego czasu przez młodzież, a używanie substancji psychoaktywnych. *Medycyna Wieku Rozwojowego*, 7, 91-104.
- Borsari, B., Murphy, J.G., & Barnett, N.P. (2007). Predictors of alcohol use during the first year of college: Implications for prevention. *Addictive Behaviors*, 32, 2062–2086.
- Catanzaro, S.J., & Laurent, J. (2004). Perceived family support, negative mood regulation expectancies, coping, and adolescent alcohol use: Evidence of mediation and moderation effects. *Addictive Behaviors*, 29, 1779-1797.
- Chodkiewicz, J. (2006). Picie alkoholu oraz wiedza o jego działaniu wśród studentów łódzkich szkół wyższych. *Alkoholizm i Narkomania*, 19.
- Collins, S.E., & Carey, K.B. (2007). The theory of planned behavior as a model of heavy episodic drinking among college students. *Psychology of Addictive Behaviors*, 21, 498-507.
- Donovan, J.E. (2004). Adolescent alcohol initiation: A review of psychosocial risk factors. *Journal of Adolescent Health*, 35, 529–529.
- Gilles, D.M., Turk, C.L., & Fresco, T.D.M. (2006). Social anxiety, alcohol expectancies, and self-efficacy as predictors of heavy drinking in college students. *Addictive Behaviors*, 31, 388-398.
- Ham, L.S., & Hope, D.A. (2003). College students and problematic drinking: A review of the literature. *Clinical Psychology Review*, 23, 719–759.
- Hopfer, C.J., Timberlake, D., Haberstick, B., Lessem, J.M., Ehringer, M.A., Smolen, A., et al. (2005). Genetic influences on quantity of alcohol consumed by adolescents and young adults. *Drug and Alcohol Dependence*, 78, 187-193.
- Hurtz, S.Q., Henriksen, L., Wang, Y., Feighery, E.C., & Fortmann, S. P. (2007). The relationship between exposure to alcohol advertising in stores, owning alcohol promotional items, and adolescent alcohol use. *Alcohol and Alcoholism*, 42, 143-149.
- Jelonkiewicz, I., & Kosińska-Dec, K. (2003). Rodzinne właściwości a picie alkoholu przez dorastających. *Alkoholizm i Narkomania*, 16, 57-68.
- Knutsche, E., Rehm, J., & Gmel, G. (2004). Characteristics of binge drinkers in Europe. *Social Science & Medicine*, 59, 113–127.
- KPMG. (2001, februari). Kosten en baten van alcoholzorg en preventie. Eindrapportage. Hoofddorp: auteur.
- Levy, B., & Earleywine, M. (2003). Reinforcement expectancies for studying predict drinking problems among college students: Approaching problem drinking from an expectancies choice perspective. *Addictive Behaviors*, 28, 551-559.

- Magid, V., MacLean, M.G., & Colder, C.R. (2007). Differentiating between sensation seeking and impulsivity through their mediated relations with alcohol use and problems. *Addictive Behaviors*, 32, 2046-2061.
- Martino, S.C., Collins, R.L., Ellickson, P.L., Schell, T.L., & McCaffrey, D. (2005). Socio-environmental influences on adolescents' alcohol outcome expectancies: a prospective analysis. *Addiction*, 101, 971-983.
- Nelson, T.F., & Wechsler, H. (2003). School spirits: Alcohol and collegiate sports fans. *Addictive Behaviors*, 28, 1-11.
- Okulicz-Kozaryn, K., & Borucka, A. (2008). Warsaw adolescent alcohol use in a period of social change in Poland: Cluster analyses of five consecutive surveys, 1988 to 2004. *Addictive Behaviors*, 33, 439-450.
- Okulicz-Kozaryn, K., & Pisarska, A. (2001). Poczucie własnej skuteczności a używanie substancji psychoaktywnych przez młodzież. Badania pilotażowe. *Alkoholizm i Narkomania*, 14, 565-577.
- Ostaszewski, K., Bobrowski, K., Borucka, A., & Pisarska, A. (2002). Subiektywne normy a intencja używania substancji psychoaktywnych przez nastolatków. *Alkoholizm i Narkomania*, 15, 305-325.
- Pisarska, A., Borucka, A., Okulicz-Kozaryn, K., & Bobrowski, K. (2002). Picie alkoholu w wypowiedziach młodzieży w wieku 13-15 lat. *Alkoholizm i Narkomania*, 15, 395-407.
- Samochowiec, J., Grzywacz, A., Kucharska-Mazur, J., Samochowiec, A., Horondnicki, J., Pelka-Wysiecka, J., et al. (2006). Family-based and case-control association studies of glutamate receptor GRIK3 Ser310Ala polymorphism in Polish patients and families with alcohol dependence. *Neuroscience Letters*, 396, 159-162.
- Setttertobulte, W., Jensen, B.B., & Hurrelmann, K. (2001). *Drinking among young Europeans (EUR/ICP/IVST 06 03 05 (C) EUR/00/5020274 E71921)*. World Health Organization.
- Stec, B. (2005) Używanie substancji psychoaktywnych przez młodzież. *Psychiatria*, 2, 19-28.
- Stępien, E. (2004). Jakość życia młodych dorosłych a intensywność picia alkoholu w dorastaniu i we wczesnej dorosłości. *Alkoholizm i Narkomania*, 17, 77-90.
- Simons-Morton, B. (2004). Prospective association of peer influence, school engagement, drinking expectancies, and parent expectations with drinking initiation among sixth graders. *Addictive Behaviors*, 29, 299-309.
- White, H.R., & Jackson, K. (2004). Social and psychological influences on emerging adult drinking behavior. *Alcohol Research and Health*, 28, 182-190.

5.2. Gerelateerde referenties

De onderstaande referenties zijn opgenomen in de telling van het totaal aantal gevonden artikelen, onderwerpen en onderzoeksgroepen, maar werden niet gebruikt voor verdere analyse.

- Bobrowski, K. (2007). Czas wolny a zachowania ryzykowne młodzieży. *Alkoholizm i Narkomania*, 20.
- Chassin, L., Pitts, S.C., & Prost, J. (2002). Binge drinking trajectories from adolescence to emerging adulthood in a high-risk sample: predictors and substance abuse outcomes. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70, 67-78.
- Crawford, L.A., & Novak, K.B. (2004). Reactivity to conspicuousness and alcohol use among college students: The moderating effect of alcohol expectancies. *Addictive Behaviors*, 29, 1845-1849.

- Crum, R.M., Storr, C.L., Ialongo, N., & Anthony, J.C. (2008). Is depressed mood in childhood associated with an increased risk for initiation of alcohol use during early adolescence? *Addictive Behaviors*, 33, 24-40.
- Dąbrowska, K., & Żulewska, J. (2006). Relacje pomiędzy dostępnością alkoholu a problemami zdrowotnymi i społecznymi – przegląd literatury. *Alkoholizm i Narkomania*, 19.
- Dyr, W., & Kostowski, W. (2002). Wyselekcjonowanie linii WHP i WLP szczurów laboratoryjnych: utrwalone różnice fenotypu w zakresie wielkości spożywania alkoholu. *Alkoholizm i Narkomania*, 15.
- Ellickson, P.L., Collins, R.L., Hambarsoomians, K., & McCaffrey, D.F. (2004). Does alcohol advertising promote adolescent drinking? Results from a longitudinal assessment. *Addiction*, 100, 235-246.
- Epstein, J.S., & Botvin, G.J. (2008). Media resistance skills and drug skill refusal techniques: What is their relationship with alcohol use among inner-city adolescents? *Addictive Behaviors*, 33, 528-537.
- Guo, G., Elder, G.H., Cai, T., & Hamilton, N. (in press). Gene-environment interactions: Peers' alcohol use moderates genetic contribution to adolescent drinking behaviour. *Social Science Research*.
- Huchting, K., Lac, A., & LaBrie, J.W. (2008). An application of the Theory of Planned Behavior to sorority alcohol consumption. *Addictive Behaviors*, 33, 538-551.
- Lewis, B.A., & O'Neill, H.K. (2000). Alcohol expectancies and social deficits relating to problem drinking among college students. *Addictive Behaviors*, 25, 295-299.
- McNally, A.M., Palfai, T.P., Levine, V.R., & Moore, B.M. (2003). Attachment dimensions and drinking-related problems among young adults: The mediational role of coping motives. *Addictive Behaviors*, 28, 1115-1127.
- Okulicz-Kozaryn, K., & Ostaszewski, K. (1999). Czynniki związane z piciem alkoholu przez młodzież w wieku 13-14 lat. *Alkoholizm i Narkomania*, 3, 377-397.
- Pohorecka, A., & Jelonekiewicz, I. (1995). Picie alkoholu a poczucie koherencji i style radzenia sobie ze stresem u młodzieży kończącej szkołę średnią. *Alkoholizm i Narkomania*, 1, 43-58.
- Simons, J.S., Christopher, M.S., & McLaury, A.E. (2004). Personal strivings, binge drinking, and alcohol-related problems. *Addictive Behaviors*, 29, 773-779.
- Stepień, E. (1996). Ocena własnych relacji z rodziną a picie alkoholu przez dorastających. *Alkoholizm i Narkomania*, 1, 83-96.
- Stepień, E. (1999). Intensywność picia alkoholu a niektóre aspekty stylu życia młodzieży polskiej i włoskiej. *Alkoholizm i Narkomania*, 4, 535-544.
- Stepień, E. (2001). Rówieśniczy kontekst używania środków odurzających od dorastania do wczesnej dorosłości. *Alkoholizm i Narkomania*, 14, 553-564.
- The National Institutes of Health. (n.d.). *Genetics, Pharmacokinetics, and Neurobiology of Adolescent Alcohol Use*. Retrieved June 21, 2008, from <http://pubs.niaaa.nih.gov/publications/arh283/133-142.htm>
- Tyas, S.L., & Pederson, L.L. (1998). Psychosocial factors related to adolescent smoking: a critical review of the literature. *Tobacco control*, 7, 409-420.
- Wagenaar, A.C., Toomey, T.L., & Lenk, K.M. (2005). Environmental influences on young adult drinking. *Alcohol Research and Health*, 28, 230-235.
- Wójtowicz, S. (1993). Relacje z rówieśnikami a picie alkoholu przez dorastających. *Alkoholizm i Narkomania*, 14, 89-101.

- Wójtowicz, S. (1996). Picie alkoholu przez dorastających w kontekście realizacji zadań rozwojowych. *Alkoholizm i Narkomania*, 1, 75-82.
- Zieliński, A. & Sierosławski, J. (2001). Próg szkoły średniej i zawodowej a picie napojów alkoholowych przez dorastającą młodzież. *Alkoholizm i Narkomania*, 4, 79-597.
- Zwoliński, M. (1996). Warunki życia i poczucie koherencji a picie alkoholu przez młodzież. *Alkoholizm i Narkomania*, 1, 35-48.

Polen vs. de Verenigde Staten: Vergelijking van onderzoeken naar alcoholgebruik onder jongeren. Aleksandra Berezowska, 2008.

Bijlage A. Poolse artikelen met betrekking tot biologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren.

Auteur(s) en publicatiejaar	Titel	Onderwerp
Samochowiec, J., Grzywacz, A., Kucharska-Mazur, J., Samochowiec, A., Horondnicki, J., Pelka-Wysiecka, J., et al. (2006)	Family-based and case-control association studies of glutamate receptor GRIK3 Ser310Ala polymorphism in Polish patients and families with alcohol dependence.*	Genen
Dyr, W., & Kostowski, W. (2002)	Het selecteren van WHP en WLP lijnen bij laboratoriumratten: verschillen in fenotype met betrekking tot de mate van alcoholgebruik. (<i>Wyselekcjonowanie lini WHP i WLP szczurów laboratoryjnych: utrwalone różnice fenotypu w zakresie wielkości spożywania alkoholu.</i>)	Genen

* Artikel geselecteerd voor de vergelijking

Polen vs. de Verenigde Staten: Vergelijking van onderzoeken naar alcoholgebruik onder jongeren. Aleksandra Berezowska, 2008.

Bijlage B. Poolse artikelen met betrekking tot psychologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren.

Auteur(s) en publicatiejaar	Titel	Onderwerp
Okulicz-Kozaryn, K., & Pisarska, A. (2001)	Self-efficacy en het gebruik van psychoactieve middelen door jongeren. Pilot onderzoek. (<i>Poczucie własnej skuteczności a używanie substancji psychoaktywnych przez młodzież. Badania pilotażowe.</i>) *	Self-efficacy
Stępień, E. (2004)	Kwaliteit van leven van jongvolwassenen en de mate van alcoholgebruik gedurende de puberteit en de jongvolwassenheid. (<i>Jakość życia młodych dorosłych a intensywność picia alkoholu w dorastaniu i we wczesnej dorosłości.</i>) *	Zelfbeeld, self-efficacy
Bobrowski, K. (2002)	Sense of coherence en andere weerstandsbronnen en het gebruik van psychoactieve middelen door jongeren. (<i>Poczucie koherencji oraz inne zasoby odpornościowe a używanie substancji psychoaktywnych przez młodzież.</i>) *	Sence of coherence, religie
Zwoliński, M. (1996)	Leefomstandigheden en sense of coherence en het drinken van alcohol door jongeren. (<i>Warunki życia i poczucie koherencji a picie alkoholu przez młodzież.</i>)	Sense of coherence
Pohorecka, A., & Jelonkiewicz, I. (1995)	Alcoholgebruik, sense of coherence en manieren van de omgang met stress bij jongeren. (<i>Picie alkoholu a poczucie koherencji i style radzenia sobie ze stresem u młodzieży kończącej szkołę średnią.</i>)	Sence of coherence
Ostaszewski, K., Bobrowski, K., Borucka, A., & Pisarska, A. (2002)	Subjectieve norm en de intentie tot het gebruiken van psychoactieve middelen door tieners. (<i>Subiektywne normy a intencja używania substancji psychoaktywnych przez nastolatków.</i>) *	Attitude, waargenomen normen, self-efficacy
Chodkiewicz, J. (2006)	Het drinken van alcohol en kennis over zijn werking onder studenten van de hogescholen van Łódź. (<i>Picie alkoholu oraz wiedza o jego działaniu wśród studentów łódzkich szkół wyższych.</i>) *	Cognitie
Stępień, E. (2001)	Ervaringen en overtuigingen met betrekking tot alcohol in de puberteit en de mate van alcohol drinken in de adolescentie. (<i>Doswiadczenia i przekonania związane z alkoholem z okresu orastania a intensywnosc picia alkoholu przez młodych dorosłych.</i>)	Attitude

* Artikel geselecteerd voor de vergelijking

Polen vs. de Verenigde Staten: Vergelijking van onderzoeken naar alcoholgebruik onder jongeren. Aleksandra Berezowska, 2008.

Bijlage C. Poolse artikelen met betrekking tot sociale oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren.

Auteur(s) en publicatiejaar	Titel	Onderwerp
Okulicz-Kozaryn, K., & Borucka, A. (2008)	Warsaw adolescent alcohol use in a period of social change in Poland: Cluster analyses of five consecutive surveys, 1988 to 2004.*	Sociale veranderingen
Bobrowski, K. (2007)	Vrijetijdsbestedingen en risicogedrag van jongeren. (<i>Czas wolny a zachowania ryzykowne młodzieży</i>)	Vrijetijdsbesteding
Bobrowski, K. (2003)	Vrijetijdsbestedingen van jongeren en het gebruik van psychoactieve middelen. (<i>Sposoby spędzania wolnego czasu przez młodzież, a używanie substancji psychoaktywnych</i>) *	Vrijetijdsbesteding
Jelonkiewicz, I., & Kosińska-Dec, K. (2003)	Gezinskenmerken en het drinken van alcohol door pubers. (<i>Rodzinne właściwości a picie alkoholu przez dorastających</i>) *	Gezin
Zieliński, A. & Sierosławski, J. (2001)	De middelbare school en het gebruik van alcohol door jongeren. (<i>Próg szkoły średniej i zawodowej a picie napojów alkoholowych przez dorastającą młodzież.</i>)	Gezin
Stępień, E. (1996)	Gezinsverhoudingen en het drinken van alcohol door pubers. (<i>Ocena własnych relacji z rodziną a picie alkoholu przez dorastających.</i>)	Gezin
Wójtowicz, S. (1993)	Vrienden en gebruik van alcohol door pubers. (<i>Relacje z rówieśnikami a picie alkoholu przez dorastających.</i>)	Peers
Pisarska, A., Borucka, A., Okulicz-Kozaryn, K., & Bobrowski, K. (2002)	Het drinken van alcohol in de ogen van jongeren tussen de 13-15 jaar. (<i>Picie alkoholu w wypowiedziach młodzieży w wieku 13-15 lat.</i>) *	Peers, gezin, acceptatie
Wójtowicz, S. (1996)	Het drinken van alcohol door jongeren in de context van het realiseren van ontwikkelingsopdrachten. (<i>Picie alkoholu przez dorastających w kontekście realizacji zadań rozwojowych.</i>)	Peers, acceptatie
Dąbrowska, K., & Żulewska, J. (2006)	De link tussen de verkrijgbaarheid van alcohol en sociale- en gezondheidsproblemen. Review. (<i>Relacje pomiędzy dostępnością alkoholu a problemami zdrowotnymi i społecznymi – przegląd literatury.</i>)	Wetten en regels
Stępień, E. (1999)	Mate van alcoholgebruik en sommige aspecten van de levensstijl van Poolse en Italiaanse jongeren. (<i>Intensywność picia alkoholu a niektóre aspekty stylu życia młodzieży polskiej i włoskiej.</i>)	?
Okulicz-Kozaryn, K., & Ostaszewski, K. (1999)	Factoren betrokken bij het drinken van alcohol door jongeren tussen de 13 en 14 jaar. (<i>Czynniki związane z piciem alkoholu przez młodzież w wieku 13-14 lat.</i>)	?

* Artikel geselecteerd voor vergelijking

? Artikel was door omstandigheden niet full text verkrijgbaar

Polen vs. de Verenigde Staten: Vergelijking van onderzoeken naar alcoholgebruik onder jongeren. Aleksandra Berezowska, 2008.

Bijlage D. Amerikaanse artikelen met betrekking tot biologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren.

Auteur(s)	Titel	Onderwerp
Hopfer, C.J., Timberlake, D., Haberstick, B., Lessem, J.M., Ehringer, M.A., Smolen, A., et al. (2005)	Genetic influences on quantity of alcohol consumed by adolescents and young adults. *	Genen
NIH	Genetics, Pharmacokinetics, and Neurobiology of Adolescent Alcohol Use.	Genen

* Artikel geselecteerd voor vergelijking

Bijlage E. Amerikaanse artikelen met betrekking tot psychologische oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren.

Auteur(s)	Titel	Onderwerp
Huchting, K., Lac, A., & LaBrie, J.W. (2008)	An application of the Theory of Planned Behavior to sorority alcohol consumption.	Attitude, waargenomen normen, self-efficacy
Collins, S.E., & Carey, K.B. (2007)	The theory of planned behavior as a model of heavy episodic drinking among college students. *	Attitude, waargenomen normen, self-efficacy
Epstein, J.S., & Botvin, G.J. (2008)	Media resistance skills and drug skill refusal techniques: What is their relationship with alcohol use among inner-city adolescents?	Self-efficacy
Crum, R.M., Storr, C.L., Ialongo, N., & Anthony, J.C. (2008)	Is depressed mood in childhood associated with an increased risk for initiation of alcohol use during early adolescence?	Persoonlijkheid
Magid, V., MacLean, M.G., & Colder, C.R. (2007)	Differentiating between sensation seeking and impulsivity through their mediated relations with alcohol use and problems. *	Persoonlijkheid
Simons, J.S., Christopher, M.S., & McLaury, A.E. (2004)	Personal strivings, binge drinking, and alcohol-related problems.	Persoonlijkheid
McNally, A.M., Palfai, T.P., Levine, V.R., & Moore, B.M. (2003)	Attachment dimensions and drinking-related problems among young adults: The mediational role of coping motives.	Coping
Catanzaro, S.J., & Laurent, J. (2004)	Perceived family support, negative mood regulation expectancies, coping, and adolescent alcohol use: Evidence of mediation and moderation effects. *	Coping, verwachtingen, gezin
Crawford, L.A., & Novak, K.B. (2004)	Reactivity to conspicuousness and alcohol use among college students: The moderating effect of alcohol expectancies.	Verwachtingen
Levy, B., & Earleywine, M. (2003)	Reinforcement expectancies for studying predict drinking problems among college students: Approaching problem drinking from an expectancies choice perspective. *	Verwachtingen
Lewis, B.A., & O'Neill, H.K. (2000)	Alcohol expectancies and social deficits relating to problem drinking among college students.	Verwachtingen
Gilles, D.M., Turk, C.L., & Fresco, T.D.M. (2006)	Social anxiety, alcohol expectancies, and self-efficacy as predictors of heavy drinking in college students. *	Persoonlijkheid, self-efficacy, verwachtingen

* Artikel geselecteerd voor vergelijking

Polen vs. de Verenigde Staten: Vergelijking van onderzoeken naar alcoholgebruik onder jongeren. Aleksandra Berezowska, 2008.

Bijlage F. Amerikaanse artikelen met betrekking tot sociale oorzaken van alcoholgebruik onder jongeren.

Auteurs	Titel	Onderwerp
Simons-Morton, B. (2004)	Prospective association of peer influence, school engagement, drinking expectancies, and parent expectations with drinking initiation among sixth graders. *	Peers, gezin verwachtingen
Chassin, L., Pitts, S.C., & Prost, J. (2002)	Binge drinking trajectories from adolescence to emerging adulthood in a high-risk sample: predictors and substance abuse outcomes.	Peers, gezin, persoonlijkheid
Guo, G., Elder, G.H., Cai, T., & Hamilton, N. (2008)	Gene–environment interactions: Peers’ alcohol use moderates genetic contribution to adolescent drinking behaviour.	Peers
Hurtz, S.Q., Henriksen, L., Wang, Y., Feighery, E.C., & Fortmann, S. P. (2007)	The relationship between exposure to alcohol advertising in stores, owning alcohol promotional items, and adolescent alcohol use. *	Reclame
Martino, S.C., Collins, R.L., Ellickson, P.L., Schell, T.L., & McCaffrey, D. (2005)	Socio-environmental influences on adolescents’ alcohol outcome expectancies: a prospective analysis.*	Reclame, verwachtingen, peers, gezin
Ellickson, P.L., Collins, R.L., Hambarsoomians, K., & McCaffrey, D.F. (2004)	Does alcohol advertising promote adolescent drinking? Results from a longitudinal assessment.	Reclame
Nelson, T.F., & Wechsler, H. (2003)	School spirits: Alcohol and collegiate sports fans.*	Vrijtijdsbesteding
Wagenaar, A.C., Toomey, T.L., & Lenk, K.M. (2005)	Environmental influences on young adult drinking. (Review)	Wetten en regels

* Artikel geselecteerd voor vergelijking

Polen vs. de Verenigde Staten: Vergelijking van onderzoeken naar alcoholgebruik onder jongeren. Aleksandra Berezowska, 2008.